

brugel ● ●

DE BRUSSELSE REGULATOR VOOR ENERGIE

2015

JAARVERSLAG

De elektriciteits- en gasmarkt
in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

1

Evolutie van de gewestelijke elektriciteits- en gasmarkt en de elektriciteits- en gasnetten

Inhoudsopgave

	Inleiding	3	3.1	Evolutie van de prijzen	30
1	Werking van de elektriciteits- en gasmarkt	3	3.2	Ontleding van de factuur	30
1.1	Markt van de energielevering	3	3.2.1	Elektriciteit	30
1.1.1	Monitoring van de markt	3	3.2.2	Gas	32
1.1.2	Controle van de leveringsvergunningen voor elektriciteit en gas	13	3.3	Evolutie van de factuur van de huishoudelijke verbruikers	33
1.1.3	Ontwikkeling van een nieuw systeem voor informatie-uitwisseling tussen de DNB en de leveranciers: MIG6	16	3.3.1	Elektriciteit	33
1.2	Markt van de flexibiliteitsdiensten	18	3.3.2	Gas	36
1.2.1	Implementatie van de producten van ELIA: "R3 dynamic profile" en de strategische reserve "SDR"	18	3.3.3	Concurrentie in de huishoudelijke markt	38
1.2.2	Standpunt van BRUGEL over de documenten van SYNERGRID:	19	3.4	Analyse van de evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijzen voor de professionele klanten	39
1.2.3	Oriëntaties van BRUGEL voor een reguleringskader van de flexibiliteitsmarkt	20	3.4.1	Elektriciteit	39
2	Ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet	21	3.4.2	Gas	40
2.1	Staat van de bevoorradingsnetten voor elektriciteit en gas	21	4	De distributietarieven	41
2.1.1	Elektriciteitsnetten	21	4.1	Reguleringskader	41
2.1.2	Het gasdistributienet	24	4.2	Belangrijkste activiteiten in 2015	41
2.2	Ontwikkeling van specifieke netten	27	4.2.1	De tariefaanpassingen	41
2.2.1	Reflectie over de tractienetten	27	4.2.2	Controle van de regulatoire saldi 2013 – 2014	42
2.2.2	Openbare verlichting	27	4.2.3	Studie over de progressieve tarifiering	43
2.2.3	Reflectie over de installatie van publieke oplaadpunten voor elektrische voertuigen	28	4.2.4	Transversale analyses	44
3	Opvolging van de evolutie van de prijzen en controle van de tarieven	30	4.2.5	Opvolging van de beroepen	45
			4.2.6	Klachten over de tarieven	45
			4.3	De distributietarieven 2015-2016	46
			4.3.1	Distributie van elektriciteit	46
			4.3.2	Distributie gas	48
			5	Activiteiten om de concurrentie te bevorderen	49
			6	Conclusies	51

Lijst van de illustraties

Figuur 1: Evolutie van het marktaandeel van de standaardleverancier, alle klanten samen - elektriciteit	7	Figuur 15: Evolutie van de jaarlijkse kostprijs van het sociaal tarief voor meerdere verbruikerstypes - elektriciteit	36
Figuur 2: Evolutie van de marktaandelen van de standaardleverancier, alle klanten samen - gas	8	Figuur 16: Prijsolutie voor de gemiddelde afnemer - 12.728 kWh	36
Figuur 3: Switchpercentage huishoudelijke afnemers - elektriciteit	11	Figuur 17: Evolutie jaarfactuur gas van een mediane Brusselse afnemer - 12.728 kWh	37
Figuur 4: Switchpercentage huishoudelijke afnemers - gas	12	Figuur 18: Evolutie van de jaarlijkse kostprijs van het sociaal tarief voor meerdere verbruikerstypes - gas	38
Figuur 5: Switchpercentage professionele afnemers - elektriciteit	12	Figuur 19: Interregionale vergelijking van de concurrentie op de huishoudelijke markt	38
Figuur 6: Switchpercentage professionele afnemers - gas	13	Figuur 20: Evolutie van de prijs elektriciteit all-in - Professionnellen AMR en MMR	39
Figuur 7: Bevoorradingsprincipe voor de verbruikers in het BHG	21	Figuur 21: Evolutie van de prijs all-in - Professionnellen AMR en MMR	40
Figuur 8: Evolutie van het aantal verlichtingspalen	28	Figuur 22: Uitsplitsing distributietarief - Elektriciteit- 2036 kWh - December 2015	46
Figuur 9: Ontleding van de elektriciteitsfactuur van een mediane afnemer - december 2015	31	Figuur 23: Uitsplitsing distributietarief - Gas - 12.728 kWh - December 2015	48
Figuur 10: Ontleding van de elektriciteitsfactuur van een kleine professionele klant - december 2015	31	Figuur 24: Bezoekersstatistieken van de site BRUSIM (simulaties per maand)	49
Figuur 11: Ontleding van de gasfactuur van een mediane afnemer - december 2015	32	Figuur 25: Bezoekersstatistieken van de site van BRUGEL (bezoeken per maand)	50
Figuur 12: Ontleding van de gasfactuur van een kleine professionele klant - december 2015	33		
Figuur 13: Prijsolutie voor de mediane afnemer - 2.036 kWh	33		
Figuur 14: Vergelijking van de elektriciteitsfactuur van een mediane Brusselse klant – 2.036 kWh - voor het goedkoopste aanbod en het standaardaanbod	34		

Lijst van de tabellen

Tabel 1: Aantal leveringspunten voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4	Tabel 7: HHI- en C3-indexen - elektriciteits- en gasmarkt	9
Tabel 2: Aantal leveringspunten voor gas in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	4	Tabel 8: Gevolgde scenario's bij de analyse van het switchpercentage	10
Tabel 3: Marktaandelen in volume voor elektriciteit - per klanttype	6	Tabel 9: Lijst van de houders van de leveringsvergunningen	14
Tabel 4: Marktaandelen in volume voor gas - per klanttype	6	Tabel 10: Bevoorrecht cliënteel van de actieve leveranciers	15
Tabel 5: Marktaandelen in leveringspunten voor elektriciteit - per klanttype	7	Tabel 11: Evolutie van de vrijheidsgraad elektriciteit	35
Tabel 6: Marktaandelen in leveringspunten voor gas - per klanttype	8	Tabel 12: Evolutie van het specifiek sociaal tarief	35
		Tabel 13: Evolutie van de vrijheidsgraad gas	37
		Tabel 14: Evolutie van het specifiek sociaal tarief berekend door de federale regulator voor gas	37

Inleiding

Dit gedeelte van het verslag behandelt de belangrijkste acties die BRUGEL in 2015 heeft ondernomen in het raam van haar opdrachten van toezicht en controle op de gewestelijke energiemarkt (elektriciteit en gas). Het gaat in het bijzonder over de opvolging van de evolutie van de marktwerking (toegang van nieuwe leveranciers tot de markt, verdeling van de marktaandelen, enz.), de ontwikkeling van de elektriciteits- en gasnetten (evolutie en planning), de opvolging van de energieprijzen en de controle van de tarieven. Het is dus logisch dat dit gedeelte van het rapport werd onderverdeeld in drie grote hoofdstukken.

Het eerste hoofdstuk is gewijd aan de evolutie van de werking van de elektriciteits- en gasmarkt. Deze evolutie werd gemeten aan de hand van een geheel van indicatoren dat BRUGEL gebruikt om toezicht te houden op de toegang tot de netten (actieve leveranciers, toegangspunten, enz.) en de dynamiek van de markt (meer bepaald de verandering van leverancier en de evolutie van de marktaandelen). In dit hoofdstuk geeft BRUGEL ook toelichting bij de acties die de verschillende partijen hebben ondernomen om de werking van de markt te verbeteren (voorbereidende werkzaamheden voor de implementatie van een nieuwe MIG) of de invoering van nieuwe energiediensten (afschakeling van de belastingen ten voordele van de evenwichtsdiensten van het elektriciteitssysteem).

Het tweede hoofdstuk beschrijft de opvolging en de controle van de ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet in de plannen voor de planning en de kwaliteit van de energiedistributie. In dit hoofdstuk worden ook de (huidige en toekomstige) ontwikkelingen van het elektriciteits- en gasnet op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voorgesteld, inclusief op conceptueel vlak (de concepten van de gesloten tractienetten of de netten met oplaadpunten voor elektrische voertuigen).

Het derde hoofdstuk beschrijft de opvolging van de evolutie van de energieprijzen voor de huishoudelijke en professionele klanten en hun impact op de concurrentie tussen de spelers die actief zijn in de Brusselse energiemarkt. Dit hoofdstuk beschrijft ook de opvolging van de tariefmethodologieën en de controle van de saldi en bevat transversale analyses die verbonden zijn met deze thematiek.

Op het eind van dit gedeelte worden conclusies met betrekking tot deze drie hoofdstukken geformuleerd om de belangrijkste aandachtspunten voor de werking van de markt en de ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in herinnering te brengen.

1 Werking van de elektriciteits- en gasmarkt

1.1 Markt van de energielevering

1.1.1 Monitoring van de markt

1.1.1.1 Toegangspunten en geleverde energie

1.1.1.1.1 Elektriciteit

In 2015 bedroeg de totale hoeveelheid elektrische energie die door alle leveranciers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd geleverd 5.26 TWh (excl. de verliezen op het elektriciteitsnet die 0,15 TWh bedroegen), een daling met 1,9% ten opzichte van 2014.

Het totaal aantal actieve leveringspunten in het Brussels Gewest is echter met 0,75% gestegen ten opzichte van 2014 naar 641.007. Dit cijfer stemt overeen met de normale evolutie van het distributienet in een stedelijke omgeving.

SIBELGA heeft als noodleverancier 8 GWh elektriciteit geleverd aan de beschermde klanten en de winterklanten.

Tabel 1**Aantal leveringspunten voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**

	Professionelen	Huishoudelijke afnemers	Totaal
Aantal inactieve leveringspunten hoogspanning	-	-	403
Aantal inactieve leveringspunten laagspanning	-	-	62.898
Aantal actieve leveringspunten hoogspanning	2.933	28	2.961
Aantal actieve leveringspunten laagspanning	130.495	507.551	638.046
Totaal	133.428	507.579	704.308

Bron: SIBELGA - Situatie op 31 december 2015

1.1.1.2 Gas

In 2015 hebben alle leveranciers samen 9,58 TWh geleverd in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In vergelijking met 2014 is de geleverde hoeveelheid met 12,1% gestegen in 2015 omdat de weersomstandigheden slechter waren in 2015 dan in 2014, in combinatie met het feit dat het huishoudelijk verbruik van gas domineert in het Brussels Gewest, een segment waarvan het verbruik zeer gevoelig is voor de weersomstandigheden.

Net als voor elektriciteit is het totaal aantal leveringspunten voor gas in het Brussels Gewest gestegen. Deze stijging bedraagt 0,28% ten opzichte van 2014 tot 426.935 leveringspunten.

SIBELGA heeft als noodleverancier 32,44 GWh gas geleverd aan de beschermde klanten en de winterklanten.

Tabel 2**Aantal leveringspunten voor gas in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**

	Professionelen	Huishoudelijke afnemers	Totaal
Aantal actieve leveringspunten	61.291	365.644	426.935
Aantal inactieve leveringspunten	-	-	80.038
Totaal	61.291	365.644	506.973

Bron: SIBELGA - Situatie op 31 december 2015

1.1.1.2 Marktaandeel

BRUGEL publiceert elke drie maanden de marktaandelen, in de vorm van grafieken en tabellen, van de verschillende leveranciers die actief zijn in de energiemarkt van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit driemaandelijks verslag wordt opgesteld op basis van gegevens die de leveranciers en de distributienetbeheerders, SIBELGA en ELIA¹, en de standaardleverancier elke maand overmaken.

De marktaandelen worden op twee manieren meegedeeld, in volume - namelijk de hoeveelheid MWh die de leverancier in de loop van de maand heeft geleverd aan de klanten in zijn portefeuille - en in aantal leveringspunten die zijn opgenomen in de portefeuille van de leverancier op de laatste dag van de maand (er wordt dus geen rekening gehouden met de evolutie van het aantal leveringspunten in de loop van de maand).

¹ De ordonnances bepalen dat alleen de gegevens die afkomstig zijn van hun toegangsregisters bewijskracht hebben.

Twee punten te vermelden die een bepaalde invloed hebben op de verdeling van de marktaandelen dienen te worden vermeld. Enerzijds komt in het Brussels Gewest de openbare dienstverplichting om elektriciteit en gas te leveren als noodleverancier aan de beschermde en de winterklanten toe aan de distributienetbeheerder, SIBELGA.

Anderzijds voorziet artikel 20 van de “elektriciteitsordonnantie” de aanstelling van een standaardleverancier, belast met de bevoorrading van afnemers, die op de datum dat zij in aanmerking komen, en ten laatste op 1 januari 2007, nog geen leverancier hadden aangeduid.

Het is dus dit kader dat, sinds 1 januari 2007 voor de huishoudelijke afnemers en sinds 4 juli 2004 voor de professionele afnemers, de leverancier ELECTRABEL CUSTOMER SOLUTIONS (ECS) werd aangesteld als standaardleverancier² om de continuïteit van de bevoorrading te waarborgen van de afnemers die nog steeds geen contract hebben afgesloten met een leverancier van hun keuze en die verder in dit verslag “passieve afnemers” worden genoemd.

Betreffende dit laatste punt wijzen we erop dat, op 31 december 2015, slechts 15,97% van de huishoudelijke afnemers van elektriciteit en slechts 13,76% van de huishoudelijke afnemers van gas nog steeds worden bevoorraadt door de standaardleverancier.

Gezien deze cijfers en met de huidige staat van de wetteksten, wenst BRUGEL het begrip standaardlevering te behouden. Omdat, zoals reeds werd vermeld in de vorige jaarverslagen, de marktaandelen van de standaardleverancier van jaar tot jaar afnemen, nodigt BRUGEL de wetgever uit om na te denken over het nut van het behoud van dit begrip van standaardleverancier op middellange termijn.

Bovendien voorziet artikel 25 van de “elektriciteitsordonnantie” dat in geval van faillissement of van intrekking van de leveringsvergunning van een leverancier, de levering van de eindafnemers door de standaardleverancier zal worden verzekerd tegen de voorwaarden van de standaardlevering voor een maximale duur van een jaar.

Rekening houdend met het feit dat een toenemend aantal leveranciers aanwezig is en dat hun marktaandelen steeds groter worden sinds het begin van de vrijmaking, vestigt BRUGEL de aandacht van de wetgever op de modaliteiten voor het beheer van het faillissement of de intrekking van de vergunning van een van de leveranciers.

In deze geest neemt BRUGEL, binnen het FORBEG, deel aan de denkoefeningen over een procedure voor crisisbeheer in het geval van een faillissement of het in gebreke blijven van een energieleverancier. In dit kader benadrukt BRUGEL de noodzaak om erop toe te zien dat identieke regels voor deze procedure worden aangenomen in alle Gewesten. Bovendien vereist een efficiënte implementatie van een dergelijke procedure een duidelijke definitie van de structuren (crisiscel en platform voor informatie-uitwisseling), procedures voor de uitwisseling van gegevens tussen de betrokken spelers en mechanismen voor de besluitvorming door de bevoegde organismen met respect voor de rechten van de klant van de failliete leverancier.

² Op 14 december 2006 heeft de Regering het besluit gepubliceerd waarin de aanstelling van Electrabel Customer Solutions als standaardleverancier wordt goedgekeurd.

1.1.1.2.1 Marktaandelen in volume - elektriciteit

In 2015 worden, net als in de voorgaande jaren, de drie eerste plaatsen ingenomen door ECS, LAMPIRIS en EDF LUMINUS.

De marktaandelen, alle afnemers samen, van ECS zijn van

55,59% gedaald naar 52,95%, terwijl die van LAMPIRIS en EDF LUMINUS respectievelijk van 14,8% naar 13,77% en van 11,17% naar 11,55% zijn overgegaan.

De onderstaande tabel geeft de marktaandelen in volume per klanttype weer: professioneel of huishoudelijk.

Tabel 3

Marktaandelen in volume voor elektriciteit - per klanttype

Leverancier	Professioneel	Huishoudelijk	Totaal
E.ON Belgium	2,98%	0,00%	2,19%
EDF Luminus	12,20%	9,74%	11,55% (3de)
Electrabel	12,60%	0,00%	9,27%
Electrabel Customer Solutions	47,17%	69,03%	52,95% (1^e)
Eni Gas & Power	4,53%	0,94%	3,58%
Essent Belgium	2,06%	0,02%	1,52%
Lampiris	13,18%	15,40%	13,77% (2de)
Octa+ Energie	0,87%	3,43%	1,55%
Powerhouse	0,55%	0,00%	0,41%
Vlaams Energiebedrijf	0,76%	0,00%	0,56%
Overige	3,10%	1,43%	2,66%
Totaal	100%	100%	100%

Bron: BRUGEL - Situatie op 31 december 2015

1.1.1.2.2 Marktaandelen in volume - gas

In 2015 worden, net als in de voorgaande jaren, de twee eerste plaatsen ingenomen door ECS en Lampiris. De marktaandelen, alle afnemers samen, van ECS zijn van 58,95% gedaald naar 57,32%, terwijl die van Lampiris van zijn gedaald van 15,90% tot 14,65%.

Op de derde en vierde plaats wijzigt de volgorde in 2015 ten opzichte van 2014 in het voordeel van EDF Luminus, waarvan de marktaandelen stijgen van 9,24% naar 11%, terwijl de marktaandelen van ENI Gas&Power dalen van 10,56% naar 9,84%.

De onderstaande tabel geeft de marktaandelen in volume per klanttype weer: professioneel of huishoudelijk.

Tabel 4

Marktaandelen in volume voor gas - per klanttype

Leverancier	Professioneel	Huishoudelijk	Totaal
EDF Luminus	11,84%	10,06%	11,00% (3de)
Electrabel Customer Solutions	49,80%	65,57%	57,32% (1^e)
Eni Gas & Power	17,92%	0,97%	9,84%
Essent Belgium	1,15%	0,01%	0,61%
Gas Natural Europe	0,86%	0,00%	0,45%
Lampiris	11,90%	17,68%	14,65% (2de)
Octa+ Energie	1,92%	4,44%	3,12%
Vlaams Energiebedrijf	0,59%	0,00%	0,31%
Overige	4,01%	1,27%	2,70%
Totaal	100%	100%	100%

Bron: BRUGEL - Situatie op 31 december 2015

1.1.1.2.3 Marktaandeelen in aantal leveringspunten - elektriciteit

Op 31 december 2015 worden, net als in de voorgaande jaren, de drie eerste plaatsen ingenomen door ECS, Lampiris en EDF Luminus. De marktaandeelen, alle afnemers samen, van ECS

zijn van 71,63% gedaald naar 68,62%, terwijl die van Lampiris en EDF Luminus respectievelijk van 15,60% naar 15,29% en van 7,80% naar 10,29% zijn overgegaan.

De onderstaande tabel geeft de marktaandeelen in leveringspunten per klanttype weer: professioneel of huishoudelijk.

Tabel 5

Marktaandeelen in leveringspunten voor elektriciteit - per klanttype

Leverancier	Professioneel	Huishoudelijk	Totaal
E.ON Belgium	0,15%	0,00%	0,03%
EDF Luminus	13,01%	9,57%	10,29%
Electrabel	0,06%	0,00%	0,01%
Electrabel Customer Solutions	65,06%	69,55%	68,62%
Eni Gas & Power	3,47%	0,90%	1,44%
Essent Belgium	1,16%	0,00%	0,24%
Lampiris	13,38%	15,79%	15,29%
Octa+ Energie	1,94%	2,82%	2,64%
Powerhouse	0,00%	0,00%	0,00%
Vlaams Energiebedrijf	0,11%	0,00%	0,02%
Overige	1,66%	1,35%	1,42%
Totaal	100%	100%	100%

Bron: BRUGEL - Situatie op 31 december 2015

1.1.1.2.4 Evolutie van het marktaandeel van de standaardleverancier

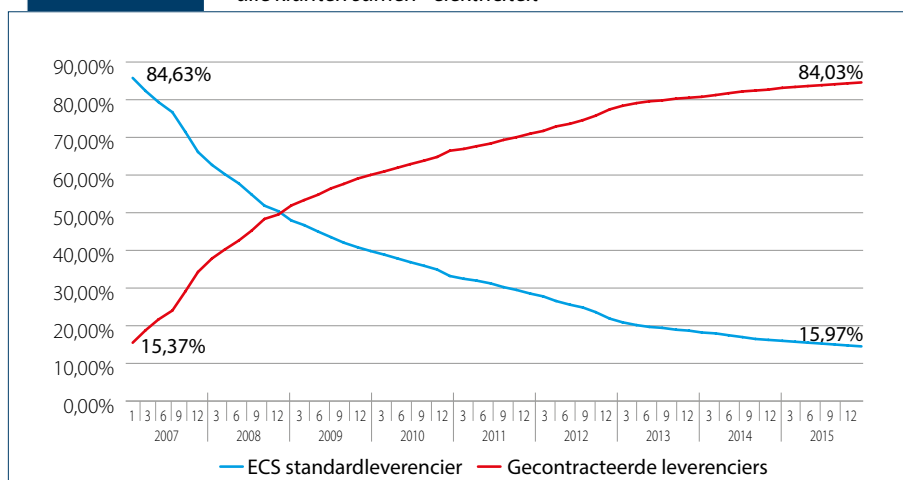
Op 31 december 2015 bedroeg het aantal leveringspunten voor alle klanten samen dat nog steeds bevoorrad werd door de standaardleverancier, ECS, 15,97% (18,29% en 21,5% voor respectievelijk 2014 en 2013).

De marktaandeelen van de enige standaardleverancier dalen

dus voortdurend. Zoals reeds vermeld (zie sectie 1.1.1.2 van dit verslag), is het aangewezen om na te denken over de relevantie van het behoud van het concept standaardleverancier: bij de aanvang van de liberalisering was het relevant om een standaardleverancier aan te duiden, maar in de loop der jaren is het aantal klanten met dit type contract verminderd.

Figuur 1

Evolutie van het marktaandeel van de standaardleverancier, alle klanten samen - elektriciteit

Bron: BRUGEL

1.1.1.2.5 Marktaandeel in aantal leveringspunten - Gas

Op 31 december 2015 worden, net als in de voorgaande jaren, de drie eerste plaatsen ingenomen door ECS, Lampiris en EDF Luminus. De marktaandelen, alle afnemers samen, van ECS

zijn van 69,78% gedaald naar 66,98%, terwijl die van Lampiris en EDF Luminus respectievelijk van 16,61% naar 15,92% en van 8,23% naar 11,15% zijn overgegaan.

De onderstaande tabel geeft de marktaandelen in leveringspunten per klanttype weer: professioneel of huishoudelijk.

Tabel 6

Marktaandelen in leveringspunten voor gas - per klanttype

Leverancier	Professioneel	Huishoudelijk	Totaal
EDF Luminus	16,11%	10,32%	11,15%
Electrabel Customer Solutions	64,03%	67,48%	66,98%
Eni Gas & Power	4,58%	0,92%	1,45%
Essent Belgium	1,36%	0,00%	0,20%
Gas Natural Europe	0,05%	0,00%	0,01%
Lampiris	9,87%	16,93%	15,92%
Octa+ Energie	1,89%	3,20%	3,01%
Vlaams Energiebedrijf	0,16%	0,00%	0,02%
Overige	1,94%	1,15%	1,26%
Totaal	100%	100%	100%

Bron: BRUGEL - 31 december 2015

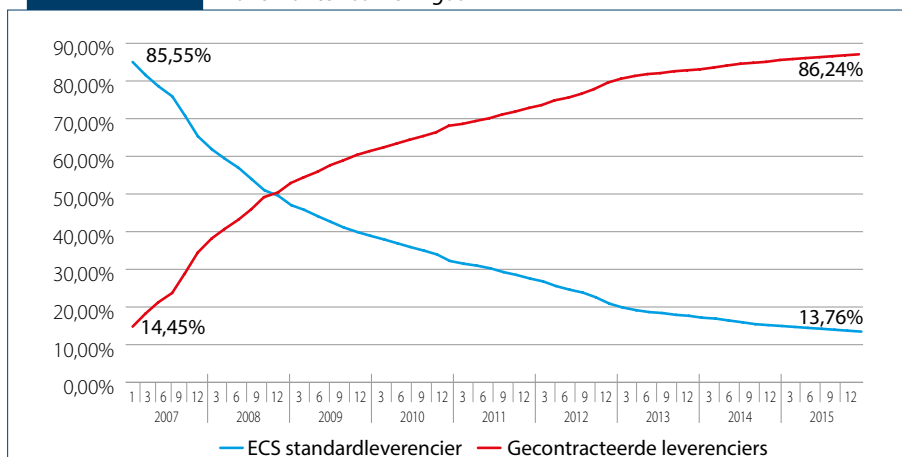
1.1.1.2.6 Evolutie van de marktaandelen van de historische leverancier

Op 31 december 2015 was het aantal leveringspunten voor alle klanten samen dat nog steeds bevoorraadt werd door de standaardleverancier, ECS, gedaald tot onder de symbolische grens van 15% met 13,76% (15,96% en 19,2% voor respectievelijk 2014 en 2013).

Net als voor elektriciteit dalen de marktaandelen van de enige standaardleverancier dus voortdurend. Zoals hierboven vermeld (zie sectie 1.1.1.2 van dit verslag), is het aangewezen om na te denken over de relevantie van het behoud van het concept standaardleverancier.

Figuur 2

Evolutie van de marktaandelen van de standaardleverancier, alle klanten samen - gas

Bron: BRUGEL

1.1.1.2.7 Evolutie van de concentratie van de markten

Economisch gezien wordt de concentratie van de markten vaak via verschillende indicatoren gemeten. De voor de energiemarkt gebruikte indicatoren zijn de Herfindahl-Hirschmann-index (HHI³) en de C3 concentratie-index⁴.

In het algemeen geldt, hoe hoger de HHI en de C3, hoe geconcentreerder de markt. Hier bekijken we het kenmerk "aantal leveringspunten".

De onderstaande tabel neemt deze concentratie-indicatoren op voor de verschillende types van meteropname.

Tabel 7

HHI- en C3-indexen - elektriciteits- en gasmarkt

	Elektriciteit								Gas							
	2012		2013		2014		2015		2012		2013		2014		2015	
	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3	HHI	C3
AMR ⁵	4615	89,0%	3685	85,7%	3454	84,0%	3110	79,85%	4562	95,4%	3938	93,1%	3523	94,5%	3309	88,89%
MMR ⁶	4976	92,0%	3914	90,5%	3614	89,4%	3381	86,57%	4924	92,1%	4254	88,1%	3472	82,6%	3349	79,01%
YMR ⁷ Professioneel	5378	97,0%	4939	95,8%	4816	93,9%	4680	91,88%	5902	96,4%	4742	95,6%	4597	92,1%	4551	90,60%
YMR Huishoudelijk	6937	95,2%	6195	94,2%	5642	95,4%	5188	94,92%	6584	97,6%	5929	93,6%	5368	95,1%	4958	94,72%
Totaal voor de markt	6605	96,2%	5902	95,5%	5442	95,0%	5058	94,20%	6476	96,5%	5721	95,3%	5224	94,6%	4876	94,05%

Bron: BRUGEL

Zowel voor elektriciteit als voor gas stellen we een daling vast van de waarden van de HHI- en de C3-index over de 4 laatste jaren, alle klanten samen. We zien echter dat de C3-index wordt gekenmerkt door een aanzienlijk trage daling: over de 4 voorbije jaren stellen we een daling van 2% vast voor elektriciteit en 2,45% voor gas.

Toch mogen we hieruit niet besluiten dat er op de markt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest minder concurrentie is dan in de andere Gewesten.

Inderdaad, ter herinnering, elke vergelijkende analyse van de marktaandeelen van de drie belangrijkste leveranciers in België moet rekening houden met het feit dat in het Brussels Gewest in tegenstelling tot in de andere Gewesten, slechts één standaard aangewezen historische leverancier actief is sinds 2007.

Bovendien moeten we erop wijzen dat een belangrijke concentratie van de markten niet noodzakelijk een gebrek aan concurrentie met zich meebrengt.

Als we de segmenten bekijken aan de hand van de HHI-index, stellen we vast dat het segment YMR zowel voor elektriciteit als voor gas minder is gestegen dan de andere segmenten: we zouden hieruit kunnen besluiten dat daar dus minder concurrentie aanwezig is. Het segment MMR is het sterkst gestegen in deze 4 jaar, in elektriciteit; de concurrentie moet er dus meer uitgesproken zijn. Dit versterkt dus de idee van een aanzienlijke concurrentie in het huishoudelijke segment hoewel dit in vergelijking met het professionele segment minder actieve leveranciers telt.

³ De HHI-index wordt berekend door de kwadraten van de marktaandeelen van alle ondernemingen in de sector op te tellen.

⁴ De concentratie-index C3 vertegenwoordigt het gecumuleerde marktaandeel van de 3 grootste leveranciers.

⁵ Automated Meter Reading: deze meters worden op afstand gelezen, dit wil zeggen dat de meterstand van het verbruik automatisch wordt overgemaakt aan de distributienetbeheerder.

⁶ Manual Meter Reading - Monthly: de meterstanden van deze meters worden fysiek elke maand opgenomen.

⁷ Yearly Meter Reading: De meterstand wordt één keer per jaar fysiek opgenomen.

1.1.1.3 Evolutie van de "switching"

In het kader van haar marktanalyse volgt BRUGEL specifiek de indicatoren van bepaalde marktprocessen, die de activiteiten van de Brusselse leveranciers en verbruikers weergeven, meer bepaald de "Customer Switchs", de "Supplier Switchs" en de

"Combined Switchs". We wijzen erop dat de heronderhandeling van een contract zonder verandering van leverancier niet als een switch wordt beschouwd.

Tabel 8

Gevolgte scenario's bij de analyse van het switchpercentage

Naam van het scenario	Beschrijving
Customer Switchs	Scenario dat bij de distributienetbeheerder wordt ingeleid wanneer een klant zijn intrek neemt op een leveringspunt en dezelfde leverancier kiest als zijn voorganger, zonder dat de meter in de tussentijd wordt afgesloten.
Supplier Switchs	Scenario dat bij de distributienetbeheerder wordt toegepast wanneer een klant verandert van leverancier. De wetteksten voorzien dat een verandering van leverancier effectief in werking treedt ten laatste 21 dagen nadat de nieuwe leverancier de nodige stappen heeft uitgevoerd. Deze indicator geeft op een betrouwbare manier weer dat een afnemer vrijwillige stappen heeft ondernomen om van leverancier te veranderen, meer bepaald na het opzoeken van informatie en het vergelijken van leveranciers.
Combined Switchs	Scenario dat bij distributienetbeheerder wordt toegepast wanneer een klant zijn intrek neemt op een leveringspunt en een andere leverancier kiest dan degene die aanvankelijk actief was op het leveringspunt, zonder dat de meter in de tussentijd wordt afgesloten.

1.1.1.3.1 Op het niveau van de huishoudelijke afnemers

1.1.1.3.1.1 Voor de elektriciteitsmarkt

De onderstaande figuur toont de driemaandelijke evolutie van het switchpercentage (maandelijks aantal switches op het maandelijks aantal bevoorradingspunten op het net) dat sinds 2010 werd geregistreerd. Voor 2015 bedragen de verschillende switchpercentages op de markt

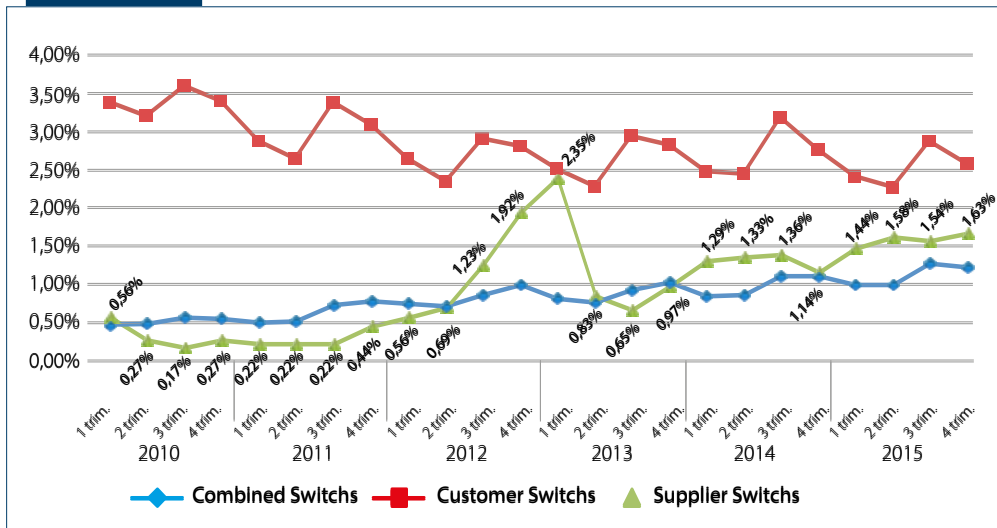
- > 10,30% voor de "Customer Switchs" (daling van 0,71% in absolute termen ten opzichte van 2014),
- > 4,34% voor de "Combined Switchs" (stijging van 0,54% in absolute termen ten opzichte van 2014), et
- > 6,20% voor de "Supplier Switchs" (stijging van 1,08% in absolute termen ten opzichte van 2014).

Als we uitsluitend naar de veranderingen van leverancier van het type supplier switch kijken, stellen we een algemene stijging van hun aantal vast in 2015 ten opzichte van 2014. Het aantal veranderingen van leverancier wordt per kwartaal weergegeven en voor het laatste kwartaal van 2015 bedraagt dit 1,63%, het hoogste niveau van het hele jaar, dat bovendien bijna 5 keer hoger ligt dan het gemiddelde niveau van 2010. Over de laatste 5 jaar werden de hoogste niveaus vastgesteld in het laatste kwartaal 2012 en het eerste kwartaal 2013.

Figuur 3

Switchpercentage huishoudelijke afnemers - elektriciteit

Bron: BRUGEL

Deze gunstige evolutie van het switchpercentage is waarschijnlijk het gevolg van verschillende factoren. We wijzen met name op de verschillende wijzigingen van de federale wetgeving, de terbeschikkingstelling van een nieuwe, performante tariefsimulator en de federale en regionale

communicatiecampagnes van 2012 die een belangrijke rol blijven spelen in de marktdynamiek. De effecten van deze factoren blijven in bepaalde mate merkbaar voor de volgende jaren omdat de gemiddelde bereikte niveaus een stijgende trend vertonen.

1.1.1.3.1.2 Voor de gasmarkt

Voor 2015 bedragen de verschillende switchpercentages op deze markt

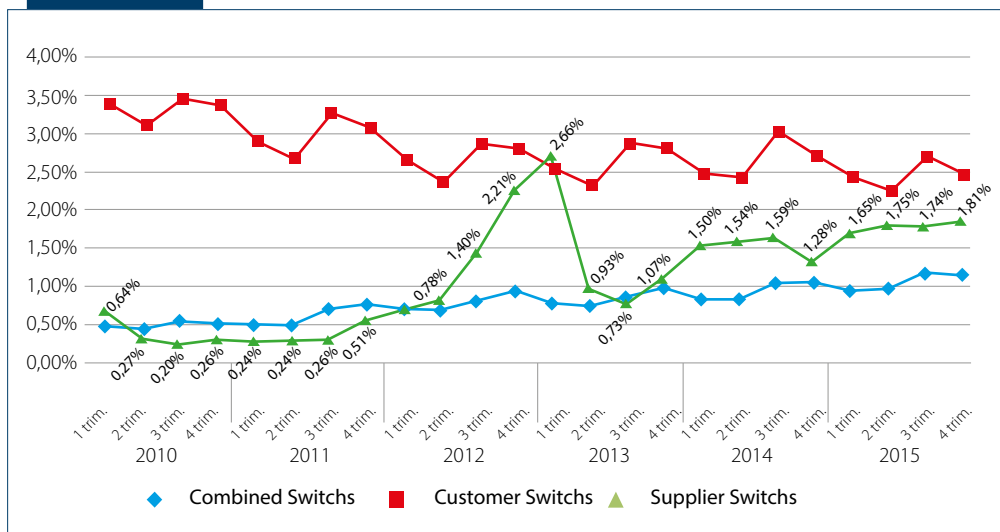
- > 10,07% voor de "Customer Switches" (daling van 0,79% in absolute termen ten opzichte van 2014),
- > 4,27% voor de "Combined Switches" (stijging van 0,48% in absolute termen ten opzichte van 2014), et
- > 6,94% voor de "Supplier Switches" (stijging van 1,04% in absolute termen ten opzichte van 2014).

Net als voor elektriciteit stellen we een algemene stijging vast van het aantal switches in 2015 ten opzichte van 2014. Ook hier is het niveau "Supplier Switches" voor het huishoudelijk cliënteel bijna vijf keer hoger dan in 2011. De factoren die het switchpercentage bevorderen voor elektriciteit, gelden ook hier.

Figuur 4

Switchpercentage huishoudelijke afnemers - gas

Bron: BRUGEL

1.1.1.3.2 Op het niveau van de professionele afnemers

1.1.1.3.2.1 Voor de elektriciteitsmarkt

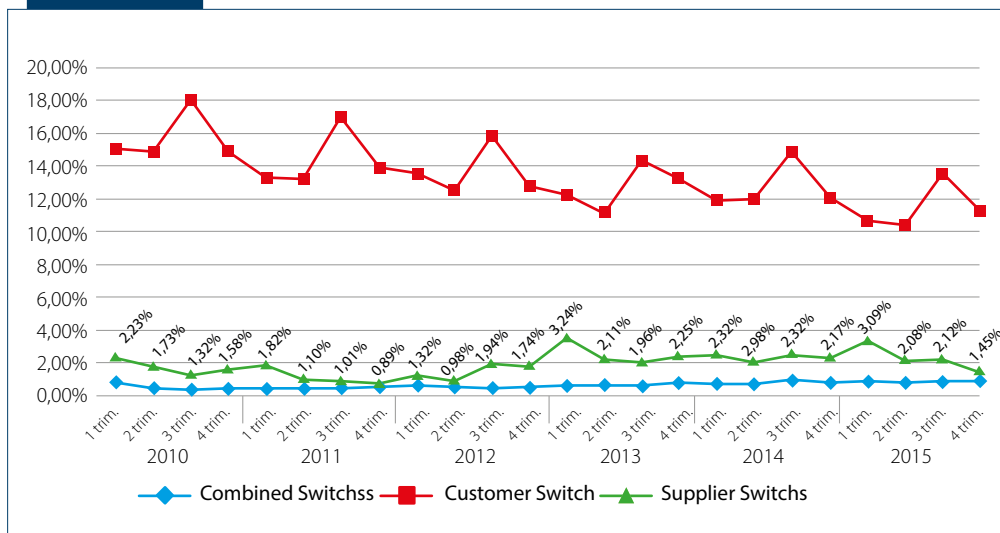
De activiteit op de professionele markt ligt aanzienlijk hoger dan die op de huishoudelijke markt.

Voor 2015 bedragen de verschillende switchpercentages op deze markt

- > 48,77% voor de "Customer Switches" (daling van 4,25% in absolute termen ten opzichte van 2014),
- > 4,01% voor de "Combined Switches" (stijging van 0,28% in absolute termen ten opzichte van 2014), en
- > 8,74% voor de "Supplier Switches" (daling van 0,05% in absolute termen ten opzichte van 2014).

Figuur 5

Switchpercentage professionele afnemers - elektriciteit

Bron: BRUGEL

1.1.1.3.2.2 Voor de gasmarkt

Net als voor elektriciteit liggen de switchpercentages aanzienlijk hoger dan op de huishoudelijke markt.

Voor 2015 bedragen de verschillende switchpercentages op deze markt

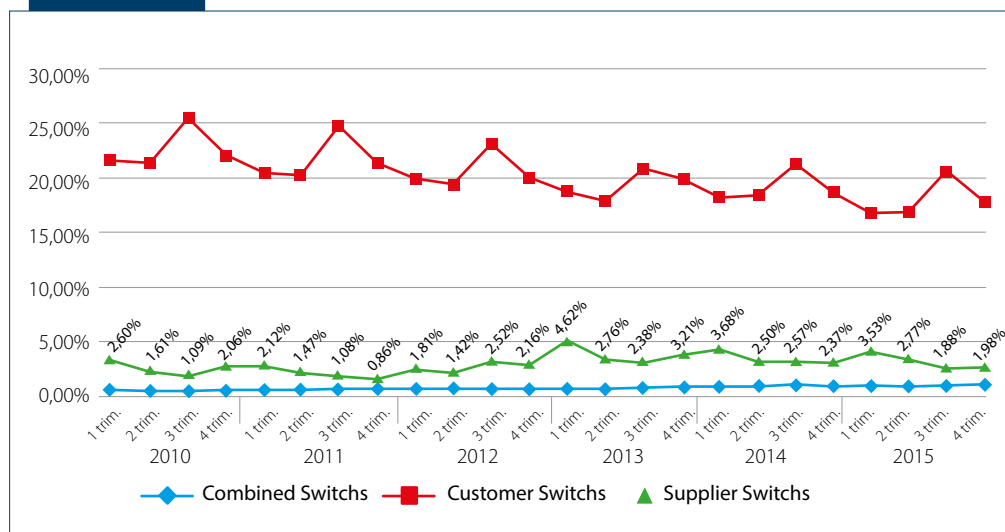
> 71,16% voor de "Customer Switches" (daling van 4,57% in absolute termen ten opzichte van 2014),

> 4,63% voor de "Combined Switches" (stijging van 0,32% in absolute termen ten opzichte van 2014), en

> 10,15% voor de "Supplier Switches" (daling van 0,98% in absolute termen ten opzichte van 2014).

Figuur 6

Switchpercentage professionele afnemers - gas

Bron: BRUGEL

1.1.2 Controle van de leveringsvergunningen voor elektriciteit en gas

1.1.2.1 Leveringsvergunning voor energie

De ordonnanties⁸⁻⁹ betreffende de organisatie van de elektriciteits- en gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verplichten elke natuurlijke of rechtspersoon die elektriciteit of aardgas verkoopt aan de Brusselse eindafnemers om vooraf over een leveringsvergunning te beschikken.

De uitvoeringsbesluiten¹⁰⁻¹¹ voor deze bepalingen van de ordonnanties voorzien de procedure voor het verkrijgen van de leveringsvergunning: de kandidaat-leverancier dient een ad hoc dossier in bij BRUGEL dat wordt geanalyseerd en ontvangt een gunstig of ongunstig advies. Daarna worden het aanvraagdossier van de kandidaat-leverancier en het advies van BRUGEL overgemaakt aan de minister die bevoegd is voor energie voor een beslissing om de leveringsvergunning toe te kennen of te weigeren. Als de vergunning wordt toegekend, is ze geldig voor onbepaalde duur.

⁸ 19 JULI 2001. - Ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

⁹ 1 APRIL 2004. - Ordonnantie betreffende de organisatie van de gasmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, betreffende wegensretributies inzake gas en elektriciteit en houdende wijziging van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

¹⁰ 18 JULI 2002. - Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende de criteria en de procedure tot <toekenning>, hernieuwing, overdracht en intrekking van een leverings[vergunning] voor <elektriciteit>.

¹¹ 6 MEI 2004. - Besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering houdende de criteria en de procedure tot <toekenning>, hernieuwing, overdracht en intrekking van een leveringsvergunning voor gas en houdende wijziging van het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 18 juli 2002 houdende de criteria en de procedure tot <toekenning>, hernieuwing, overdracht en intrekking van een leverings[vergunning] voor <elektriciteit>.

Op basis van de kennisgeving van het ministerieel besluit tot toekenning van de vergunning, onderneemt de leverancier de nodige stappen bij SIBELGA, waaronder de ondertekening van het toegangscontract en het voorleggen van de vereiste financiële bewijzen om met de levering aan de Brusselse

klanten te beginnen. Niet alle kandidaat-leveranciers aan wie een vergunning werd toegekend, maken ook aanspraak op deze vergunning bij SIBELGA, ze worden niet allemaal actief op de markt voor de levering van elektriciteit en gas in het Brussels Gewest.

Tabel 9*Lijst van de houders van de leveringsvergunningen*

Onderneming	Elektriciteit	Gas
Antargaz Belgium		✓
Aspiravi Energy	✓	✓
Axpo Benelux	✓	✓
Belgian Eco Energy	✓	✓
Belpower International	✓	
Coretec		✓
Direct Energie Belgium (Poweo)	✓	✓
E.ON Belgium	✓	
EDF Luminus	✓	✓
ENGIE (Electrabel)	✓	✓
Electrabel Customer Solutions	✓	✓
Elxys	✓	✓
Endesa Energía	✓	
Eneco België	✓	✓
Energie 2030	✓	
Energie I&V België (Anode Energie België)	✓	
ENI	✓	✓
ENI Gas & Power	✓	✓
Enovos Luxembourg (Filiaal: Enovos Belgium)	✓	✓
EOLY	✓	✓
Essent Belgium	✓	✓
Etrim - Energy Cluster	✓	✓
Gas Natural Europe		✓
Groene Energie Administratie (Greenchoice)	✓	✓
Lampiris	✓	✓
NatGas		✓
OCTA+ Energie	✓	✓
Power Online (Mega)	✓	✓
Powerhouse	✓	✓
Scholt Energy Control	✓	✓
Total Gas & Power Belgium	✓	✓
Trevion	✓	
Vlaams Energiebedrijf	✓	✓
Wingas GmbH		✓

Bron: BRUGEL - Situatie op 31 december 2015

Op 31 december 2015 waren 34 ondernemingen houder van een leveringsvergunning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: 6 hadden alleen een vergunning voor elektriciteit, 5 hadden alleen een vergunning voor gas en 23 beschikten over vergunningen voor de twee energietypes.

Slechts 25 van deze houders van een leveringsvergunning leveren effectief energie aan de Brusselse eindklanten. Op 31 december 2014 waren het er 22, hun aantal is dus gestegen met 13,6%.

De Brusselse wetgeving verplicht elke houder van een leveringsvergunning om elke consument die dit vraagt een voorstel over te maken en dit tegen niet-discriminerende voorwaarden. Toch mikken niet alle leveranciers op hetzelfde

cliënteel, elke leverancier is immers vrij zijn commerciële strategie te bepalen: de onderstaande tabel toont de verschillende segmenten waarop de leveranciers die actief zijn op de Brusselse elektriciteits- en gasmarkt zich richten.

Tabel 10

Clïënteel dat door de actieve leveranciers bediend wordt

Leverancier	Doelclïënteel		
	Huishoudelijk	KMO	Industrie
Antargaz Belgium	-	X	X
Belgian Eco Energy	-	X	X
Belpower International	X	X	-
Coretec Trading	-	X	X
Direct Energie Belgium (Poweo)	X	X	X
E.ON Belgium	-	-	X
EDF Luminus	X	X	X
ENGIE (Electrabel)	-	-	X
Electrabel Customer Solutions	X	X	X
Elexys	-	X	X
Eneco België	-	X	X
Energie 2030	X	X	-
Energie I&V (Anode Energie België)	-	X	X
ENI Gas & Power	X	X	X
Enovos Luxembourg (Filiaal: Enovos Belgium)	-	X	X
EOLY	-	-	X
Essent Belgium	-	X	X
Gas Natural Europe	-	X	X
Lampiris	X	X	X
OCTA+ Energie	X	X	X
Power Online (Mega)	X	X	X
Powerhouse	-	X	X
Scholt Energy Control België	-	X	X
Total Gas & Power Belgium	-	X	X
Vlaams Energiebedrijf	-	X	X
Totaal	9	22	23

Bron: BRUGEL - Situatie op 31 december 2015

Deze tabel toont aan dat er voor het huishoudelijk segment aanzienlijk minder leveranciers zijn dan voor het professionele segment.

Zoals hierboven vermeld, wordt het aanvraagdossier ingediend bij BRUGEL voor analyse en advies aan de minister

voor de toekenning of weigering van de vergunning. In de praktijk verloopt er nog steeds veel tijd tussen de ontvangst van het volledige dossier door BRUGEL en de ondertekening van het ministerieel besluit.

Deze termijn zou aanzienlijk kunnen worden verkort door de analyse van de dossiers, de toekenning of weigering van de vergunningen, de kennisgeving van de beslissing aan de aanvragers en de publicatie van de officiële akten in het Staatsblad volledig door BRUGEL te laten uitvoeren. Dit is des te relevanter en pragmatischer omdat alle adviezen van BRUGEL betreffende leveringsvergunningen, zonder enige uitzondering, altijd werden gevolgd door de Regering of door de Minister die belast is met energie.

BRUGEL stelt bijgevolg voor om bij de volgende aanpassingen van de elektriciteits- en gasordonnantie de wetteksten in deze zin aan te passen. Dat zal de efficiëntie van het beheer van de dossiers van de leveringsvergunningen verhogen tot voordeel van de kandidaat-leveranciers.

1.1.2.2 Lokale leveringsvergunning

De Brusselse ordonnantie voorziet voor energieleveranciers de mogelijkheid om een aanvraag voor een lokale leveringsvergunning in te dienen.

Op 31 december 2015 is er geen enkel besluit van toepassing dat de criteria voor de toekenning van deze vergunningen bepaalt. BRUGEL werd in het verleden meermaals aangesproken door kleine leveranciers die wensten een dergelijke vergunning te bekomen. Het lijkt bijgevolg opportuun om voor te stellen dat, in het kader van de toekomstige wijzigingen van de ordonnanties “elektriciteit” en “gas”, een denkoefening zou worden gemaakt om te beoordelen of het wenselijk is om het begrip “lokale levering” te behouden of te schrappen.

1.1.3 Ontwikkeling van een nieuw systeem voor informatie-uitwisseling tussen de DNB en de leveranciers: MIG6

In het kader van haar opdrachten heeft BRUGEL deelgenomen aan de besprekingen die plaatsvonden in het platform van ATRIAS¹² met het oog op de ontwikkeling van de technische werking van de markt van de energielevering.

Het ontwerp van het nieuwe systeem voor informatie-uitwisseling (hierna MIG6 genoemd) beoogt dat men rekening houdt met de toekomstige transformaties van de markt (beheer van de gedecentraliseerde producties en de intelligente meetsystemen) en met de behoefte om de

natuurlijke evolutie van de markt, die neigt naar een optimale kosten/kwaliteitsverhouding van de diensten, te begeleiden.

In het kader van de besprekingen die met ATRIAS worden gevoerd, werd aan BRUGEL herhaaldelijk gevraagd om haar advies te geven over de documenten die ATRIAS heeft opgesteld in overleg met de leveranciers. Inderdaad, in haar advies van 11 april 2013 (BRUGEL-ADVIES-20130411-168) en dat van 12 juli 2013 (BRUGEL-ADVIES-20130712-173) heeft BRUGEL in overeenstemming met artikel 9ter van de elektriciteitsordonnantie, respectievelijk de fundamentals (basisprincipes en -concepten gegroepeerd in het document “MIG6 Fundamentals versie 5.3”) van MIG6 en de eerste versie van de documenten “Business Requirements” die de belangrijkste operaties en procedures van het MIG6 beschrijven, goedgekeurd.

De documenten die ATRIAS ter goedkeuring aan de regulatoren voorlegt, worden geregeld aangepast of geüpdatet om vastgestelde fouten te corrigeren of bepaalde processen van MIG6 te verbeteren. In het kader hiervan werd aan BRUGEL nogmaals gevraagd op 1/10/2015 om de versie 3.3 van de “Business Requirements (BR)” van MIG6.0 goed te keuren.

Deze goedkeuringen van BRUGEL gingen gepaard met een aantal aandachtspunten, meer bepaald betreffende de rol van ATRIAS, het in aanmerking nemen van de specifieke Brusselse kenmerken en het respect voor de privacy van de eindklanten. Dit zijn de belangrijkste aandachtspunten die zijn vermeld in het laatste advies van BRUGEL:

¹² Atrias is een gemeenschappelijk initiatief van de vijf belangrijkste distributienetbeheerders in België: Sibelga, Infrax, ORES, TECTEO en EANDIS. Het bedrijf werd op 9 mei 2011 opgericht en de maatschappelijke zetel bevindt zich in Brussel. www.atrias.be.

• **Naleving van de reglementering en de specifieke regionale vereisten:** de goedkeuring van de BR van MIG6 mag in geen geval gelden voor een vergetelheid of een onmogelijkheid - op technisch of ander vlak - om de reglementering en de specifieke regionale vereisten na te leven. Het is dus aan ATRIAS en SIBELGA om in voorkomend geval en op verzoek van BRUGEL of de regionale overheden het bewijs te leveren van de effectieve toepassing van de regionale vereisten zoals beschreven in de reglementaire teksten van het BHG. Bovendien zal BRUGEL gepaste en grondige analyses blijven uitvoeren van de naleving van de regionale reglementering en in voorkomend geval de vastgestelde onregelmatigheden signaleren om ze te laten corrigeren voor de go-live van MIG6.

• **De veiligheid van de gegevens en de bescherming van de privacy:** rekening houdend met de aangekondigde evolutie van het Europees wettelijk kader betreffende de impactanalyses van de veiligheid van de gegevens en de bescherming van de privacy van de netgebruikers (DPIA voor Data Protection Impact Assessment), nodigt BRUGEL ATRIAS uit om zijn samenwerking met de privacycommissie verder te zetten om rekening te houden met haar aanbevelingen en zich ervan te verzekeren dat de gemaakte technische en technologische keuzes zullen voldoen aan de impactbeoordelingen (DPIA) die, à priori, moeten worden opgelegd via een Europees reglement.

• **Onthaal van de nieuwe leveranciers en invoering van een vereenvoudigde handleiding voor de gebruikers:** gezien de complexiteit van de nieuwe uitwisselingsregels van MIG6 moet ATRIAS, als marktfacilitator, de middelen voorzien om de nieuwe spelers en zij die geen deel uitmaken van het discussieforum van ATRIAS te informeren over alle veranderingen van MIG6 en de overeenkomstige vereisten, om hun toegang tot de markt te vergemakkelijken. BRUGEL raadt bovendien ook aan om een vereenvoudigde handleiding op te stellen voor de eindgebruikers die hen in staat zal stellen om de verschillende marktprocessen waarbij ze direct betrokken zijn te begrijpen (verhuizing, verandering van meetregime, verandering van leverancier, enz.).

Bovendien hebben bepaalde keuzes die de processen van het MIG6 structureren nog geen wettelijke basis, met name de processen betreffende de uitrol van intelligente meters en de definitie van de rollen en verantwoordelijkheden van de operatoren bij het beheer van de meetgegevens van de intelligente meters. Aangezien BRUGEL in geen geval beslissingen over deze kwesties mag nemen in de plaats van de bevoegde overheden, worden de standpunten van BRUGEL gegeven onder voorbehoud van goedkeuring door de overheden die bevoegd zijn in dit domein. In deze geest wil BRUGEL bij de herziening van de elektriciteitsordonnantie aan de Regering een geheel van reglementaire bepalingen voorstellen om een wettelijk kader te scheppen voor de verrichtingen met intelligente meters (meetregimes, opname en communicatie van de gegevens, de functionaliteiten van de meter...) die het MIG6 voorziet.

• **Datum van de lancering van MIG6:** de startdatum van het ontwerp van het nieuwe systeem voor informatie-uitwisseling (MIG6), oorspronkelijk voorzien voor medio 2016, werd herhaaldelijk uitgesteld om redenen die verband houden met het beheer van de overgang van het huidige naar het nieuwe MIG, met name de aanpassing van de interne beheersystemen voor de marktprocessen van de betrokken spelers voor de integratie van de nieuwe processen voor informatie-uitwisseling. De datum werd uiteindelijk vastgelegd op 1 januari 2018 ook al blijft het risico van uitstel bestaan, gedeeltelijk gekoppeld aan het succes van de testfase van de geïmplementeerde toepassing en de overgang tussen het huidige MIG en het MIG zoals het net voor en enkele maanden na de lancering gepland is.

Zoals reeds gezegd, vestigt BRUGEL de aandacht van de Regering op de noodzaak om de geldende reglementering aan te passen, in het ideale geval vóór de geplande datum van de lancering, om de door MIG6 voorziene functionaliteiten te integreren.

1.2 Markt van de flexibiliteitsdiensten

De markt van de levering van diensten voor energieflexibiliteit heeft tot doel hete vermogen te valoriseren van de verbruikers en de kleine producenten om hun verbruiken/of productieprofiel aan te passen op basis van externe signalen, verstuurd door de spelers in de elektriciteitsmarkt. Deze nieuwe markt maakt gebruik van de concepten van de niet-verbruikte energie "Negawattuur", het activeerbare vermogen "Negawatt"¹³ en hun flexibiliteit, want de som van al deze aspecten maakt het mogelijk om de Megawatt en Megawattuur aan de aanbodzijde te vermijden.

Net als voor de markt van de energielevering hebben meerdere spelers (ATRIAS, FORBEG, SYNERGRID, Expert Working Group van Elia, CREG, enz.) platformen aangeboden voor de bespreking of de organisatie van de implementatie van een flexibiliteitsmarkt die vertrekt bij de gebruikers van het distributienet. Deze verschillende platformen trachten oplossingen te vinden om meer inzicht te krijgen in de toekomstige behoeften, met name op het vlak van de informatie-uitwisseling tussen de verschillende spelers. In het raam van haar opdrachten neemt BRUGEL, net als de andere regulatoren, deel aan al deze platformen.

Hierna beschrijven we de belangrijkste vooruitgang die werd gemaakt bij de implementatie van de flexibiliteitsproducten en de voorlopige oriëntaties van BRUGEL voor een reguleringskader voor deze markt.

1.2.1 Implementatie van de producten van ELIA: "R3 dynamic profile"¹⁴ en de strategische reserve "SDR"¹⁵

Het product van ELIA (R3DP) moet bijdragen aan het beheer van het evenwicht tussen de vraag naar en het aanbod van elektriciteit in de Belgische regelzone door een beroep te doen op de flexibiliteit op het distributienet om een gedeelte van de tertiaire reserve te vormen. Dit product is al geïmplementeerd sinds 2014 en wordt elk jaar door de CREG verlengd.

Om het probleem van het energietekort op het Belgische elektriciteitsnet tijdens de winterperiode aan te pakken, werd bovendien de federale wet betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt aangepast om ELIA toe te laten om, zonder volumebeperking, haar strategische reserve aan te leggen vanuit het distributienet. Artikel 7quinquies¹⁶ bepaalt: *"Bij de uitwerking van de proceduremodaliteiten aangaande de gebruikers van het distributienet, raadpleegt de netbeheerder¹⁷ de distributienetbeheerders"*.

In het raam van de implementatie van deze producten heeft SYNERGRID aan de regulatoren een nieuw contract DNB/FSP¹⁸, een nieuw voorschrift C8/01¹⁹ voor de gebruiksmodaliteiten voor de submetering en een nieuwe versie van het voorschrift C8/01²⁰ voorgesteld om de verplichtingen van de leveranciers van energiediensten (FSP) en de deelnemende klanten te omkaderen om de inachtnaam van de veiligheid van het

¹³ Op de flexibiliteitsmarkt is het niet alleen de activering van de flexibiliteit die waarde creëert, maar het feit alleen al dat ze bestaat, want deze waarde kan het voorwerp zijn van een handelstransactie tussen een houder van flexibiliteit en een speler die flexibiliteit wil verwerven. Het gaat immers om een mechanisme waarin de flexibiliteit een negatief reservevermogen vormt om een probleem van balancing of congestie op de netten of een onvoorzien verbruik te dekken.

¹⁴ Het project (R3 Dynamic profile) is een product dat het evenwicht tussen de vraag naar en het aanbod van elektriciteit in de Belgische zone moet beheeren. Dit product, hernieuwd door de CREG voor 2016, streeft naar de valorisatie van de opheffing van de belasting van grote klanten die zijn aangesloten op het distributienet om aan de tertiaire regeling van ELIA deel te nemen. Voor de implementatie van dit product moet een overeenkomst worden afgesloten tussen de DNB's en de flexibiliteitsoperatoren (FSP's) genoemd. Deze overeenkomsten hebben betrekking op de meting en de kwalificatie van de installaties van de klanten die bij de flexibiliteitsactiviteit betrokken zijn.

¹⁵ SDR 2015-2016 (Strategic Demand Reserves): flexibiliteitsdiensten die deel uitmaken van de strategische reserve voor de winter 2015-2016 (van 1/11/2015 tot en met 31/3/2016), verwezenlijkt door het verminderen van het elektriciteitsverbruik van de DNG's, aangekocht door Elia aan een of meerdere FSP's.

¹⁶ Art. 7quinquies bepaalt: § 1. Na raadpleging van de netgebruikers, van de commissie en van de Algemene Directie Energie bepaalt de netbeheerder de proceduremodaliteiten voor de aanleg van de strategische reserve. Bij de uitwerking van de proceduremodaliteiten voor de gebruikers van het distributienet, raadpleegt de netbeheerder de distributienetbeheerders. De proceduremodaliteiten worden gepubliceerd op de website van de netbeheerder. § 2. Iedere speler die beschikt over vermogen gelokaliseerd in de Belgische regelzone, en die beantwoordt aan de specificaties zoals bepaald in de proceduremodaliteiten, kan deelnemen aan de strategische reserve, voor zover hij beantwoordt aan één van de volgende kenmerken: 1° Iedere transmissie- of distributienetgebruiker, individueel of op geaggregeerde wijze, via offertes van vraagzijdebeheer [...];

¹⁷ Transmissienetbeheerder.

¹⁸ Leveranciers van Balancing-diensten of strategische reserves aan ELIA. Het gaat om spelers zoals Actility, Restore, Energy pool.

¹⁹ "Algemene modaliteiten voor het beheer van de submetering door de DNB voor het product R3 DP 2016". Het gaat om een voorschrift dat de aanvraagprocedures van de klanten, deelnemers aan het product van ELIA, beschrijft om meters achter de hoofdmeter van hun installatie te plaatsen. Deze submeters dienen om de energie te meten die werd afgenomen van of geïnjecteerd op een gedeelte van de installatie van de klant.

²⁰ "Kwalificatiecriteria- en procedure voor de deelname aan de producten van ELIA". Het gaat om een voorschrift dat de prekwificatieprocedures beschrijft voor de installaties van de klanten die deelnemen aan het product van ELIA.

distributienet te garanderen, met name via de prekwificatie van de betrokken installaties.

Er werden inderdaad al meerdere versies van het ontwerp van contract DNB/BSP en het voorschrift C8/01 besproken en van commentaar voorzien door de regulatoren. Deze documenten werden aangepast, specifiek om rekening te houden met de twee volgende belangrijke evoluties:

- > Vanaf 2016 zal ELIA, in tegenstelling tot vorig jaar, een deel van het volume voor het product R3DP aankopen op maandbasis (in plaats van jaarlijks).
- > De DNB hebben een oplossing voorgesteld waarmee de flexibiliteitsvolumes kunnen worden berekend via het gebruik van een submeter.

Deze ontwerpdocumenten werden ter goedkeuring aan de regulatoren voorgelegd na een publieke consultatie die SYNERGRID heeft georganiseerd tussen 30 mei en 17 juni 2015.

In de laatste versie van deze documenten heeft SYNERGRID, in het geheel genomen maar niet in de totaliteit, rekening gehouden met de opmerkingen die de marktspelers hebben geformuleerd tijdens de publieke consultatie die met dit doel werd georganiseerd.

1.2.2 Standpunt van BRUGEL over de documenten van SYNERGRID:

Aangezien de producten R3DP en SDR tot doel hebben reserves aan te leggen om het evenwicht tussen de vraag naar en het aanbod van elektriciteit binnen de Belgische regelzone te beheren, erkent BRUGEL, ook al is het wettelijk niet bevoegd om de ontwerpen van contracten van de DNB of de technische voorschriften van SYNERGRID goed te keuren, de kwaliteit van de voorgelegde documenten en hun belang voor de implementatie van deze producten rekening houdend met de veiligheid van de distributienetten. Voor dit type aanvraag geeft BRUGEL geen goedkeuring, maar formuleert het de opmerkingen die het noodzakelijk acht om tot definitieve documenten te komen die evenwichtig zijn in termen van rechten en verplichtingen van de verschillende partijen en die de geldende reglementering naleven.

Hieronder vermelden we de belangrijkste opmerkingen die BRUGEL heeft geformuleerd:

• **Deelname van de noodgroepen aan de R3DP-producten:** in de gevallen waarin noodgroepen deelnemen aan de implementatie van de producten van ELIA, is BRUGEL globaal geen voorstander van het systematische gebruik van deze groepen, gezien hun negatieve impact op het milieu, om aan de flexibiliteitsbehoeften te voldoen in plaats van het verbruik te verlagen. Op grond van technisch-economische overwegingen en vanwege de noodzaak om (tertiaire en strategische) reserves aan te leggen, menen we niettemin dat wij, wanneer er geen andere mogelijkheden zijn, in bepaalde gevallen het gebruik van deze groepen kunnen toestaan of zelfs vergemakkelijken wanneer een beroep wordt gedaan op flexibiliteit voor deze reserves.

Om hun kwalificatie voor de flexibiliteit te verkrijgen, moeten deze groepen, net als de gedecentraliseerde producties, voldoen aan de veiligheidsvereisten, met name betreffende de synchronisatie-apparatuur en de ontkoppelingsrelais die essentieel zijn om in parallel te werken met het net, zelfs gedurende een zeer korte tijd. Dit is des te belangrijker omdat er net een beroep op de flexibiliteit wordt gedaan wanneer het elektriciteitsnet met problemen kampt.

• **Tarieven voor het beheer van de submetering:** voor zover ons bekend is, heeft geen enkele klant die op het distributienet is aangesloten in 2015 aan SIBELGA gevraagd om een submeter te installeren. Zolang er echter geen wettelijk kader is voor de submeteringactiviteit kan BRUGEL de door de DNB voorgestelde tarieven voor de submetering niet goedkeuren, want BRUGEL kan niet vooruitlopen op de aanpassing van de wetgeving voor dit type van meter. Niets belet de DNB echter om, op aanvraag van de klanten, submeters te plaatsen. Voor de klanten die al over dit type meter beschikken, vindt BRUGEL dat SYNERGRID de technische criteria zou moeten verduidelijken waaraan het door de klant te plaatsen materiaal moet voldoen opdat de DNB de meetgegevens zou kunnen beheren. In het algemeen is BRUGEL van oordeel dat de meetactiviteit een bevoegdheid van de DNB moet blijven.

1.2.3 Oriëntaties van BRUGEL voor een reguleringkader van de flexibiliteitsmarkt

De implementatie van de maatregelen voor het vraagzijde-beheer als instrumenten voor de ontwikkeling van de elektriciteitsnetten met respect voor het milieu en de energie-efficiëntie en die toelaten om de verhoging of de vervanging van capaciteiten te vermijden, werd expliciet vernoemd in de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Bovendien heeft de Brusselse wetgever ook bepalingen voorzien in de technische reglementen, met name via een code voor de samenwerking tussen de beheerders van de elektriciteitsnetten om de doelstellingen te bereiken die hen in de elektriciteitsordonnantie werden toegewezen.

Bovendien kan BRUGEL in haar opdracht van opvolging en evaluatie van de investeringsplannen bepaalde alternatieven of aanvullende investeringen opleggen, rekening houdend met milieucriteria²¹.

Globaal blijkt dus dat het reglementair kader, in zijn huidige formulering, geen belangrijk obstakel bevat voor de implementatie van een flexibiliteitsmarkt, maar de snelle en optimale ontwikkeling ervan niet toelaat. Het is dus onvolledig.

In deze context wil BRUGEL een publieke consultatie organiseren om de Regering een geïnformeerd advies voor te leggen over de implementatie van de werkingsregels van deze markt, met naleving van de regionale bevoegdheden in dit domein.

Niettemin lijken bepaalde strategische keuzes noodzakelijk om de goede werking van deze markt, minstens in de opstartfase, te garanderen. Het gaat in het bijzonder om de volgende punten:

- **De reglementering van de toegang tot het beroep van aggregator en leverancier van energiediensten**

Het lijkt evident dat de invoering van nieuwe rollen

voor de marktspelers, meer bepaald de rol van de nieuwe tussenpersonen, met name de aggregatoren en de leveranciers van energiediensten, belangrijk is om een efficiënte flexibiliteitsmarkt te ontwikkelen die de mechanismen van het vraagzijdebeheer toepast. Niettemin, rekening houdend met haar potentiële impact op de veiligheid van het systeem, de financiële stromen verbonden met de activiteit en de potentiële privacyproblemen, moeten we nadenken over de reglementering van de toegang tot het beroep van aggregator en de criteria die we moeten invoeren om een speler toe te laten om deze activiteit uit te oefenen.

In deze optiek pleit BRUGEL voor de verplichting, naar het voorbeeld van de leveringsvergunning voor energie, om over een vergunning voor de levering van diensten voor vraagzijdebeheer te beschikken. Die vergunning moet worden opgesteld rekening houdend met een aantal vooraf bepaalde voorwaarden.

- **Het beheer van de meetactiviteit van de flexibiliteit**

Voor de implementatie van de flexibiliteitsmarkt moet een wettelijk kader worden gedefinieerd voor het beheer van de secundaire meters (meters die zich achter de hoofdmeter van de DNB bevinden) en de meting van de flexibiliteit.

Dit kader moet een uitspraak doen over de volgende functies:

- De opname en het beheer van de meter van het gedeelte van het verbruik van de sites van de gebruikers die deelnemen aan de flexibiliteitsmarkt; dit vereist de installatie van een officieel erkende secundaire meter (submetering);
- De terbeschikkingstelling aan de markt en aan de eindklant, tegelijk met de reële curven, van de referentiecurve, geraamd volgens een conventie tussen alle partijen om een objectieve indicatie te geven van de activering van de flexibiliteit.

²¹ Artikel 12, §3 van de elektriciteitsordonnantie bepaalt: "[...] Brugel kan, in het belang van de gebruikers en rekening houdend met de milieucriteria, de netbeheerder het uitdrukkelijke bevel geven om bepaalde vanuit technisch en financieel oogpunt alternatieve of aanvullende investeringen te bestuderen...]."

In dit stadium van het denkproces meent BRUGEL dat aan de DNB, als facilitator van de markt, onafhankelijk van de commerciële partijen, de rol van beheerder van de meetgegevens van de flexibiliteit en de secundaire flexibiliteitsmeters moet worden toevertrouwd, in het bijzonder voor bepaalde vormen van gebruik (bijvoorbeeld, de oplaadcircuits thuis voor elektrische voertuigen).

• De bescherming van de kwetsbare klanten

Om de belangen van de verbruikers veilig te stellen, vooral van de meest kwetsbare verbruikers, pleit BRUGEL ervoor de

implementatie van de flexibiliteitsmarkt te baseren op een “user-centric” benadering, die erin bestaat de eindgebruiker centraal te stellen in de verschillende haalbaarheids-, technische, economische, milieu- en sociale analyses van deze markt.

In die optiek vestigt BRUGEL de aandacht op de noodzaak om de gebruikers bijkomende bescherming te bieden met name tegen de nadelen van het niet beschikken over middelen om flexibiliteit aan te bieden.

2 Ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet

2.1 Staat van de bevoorradingsnetten voor elektriciteit en gas

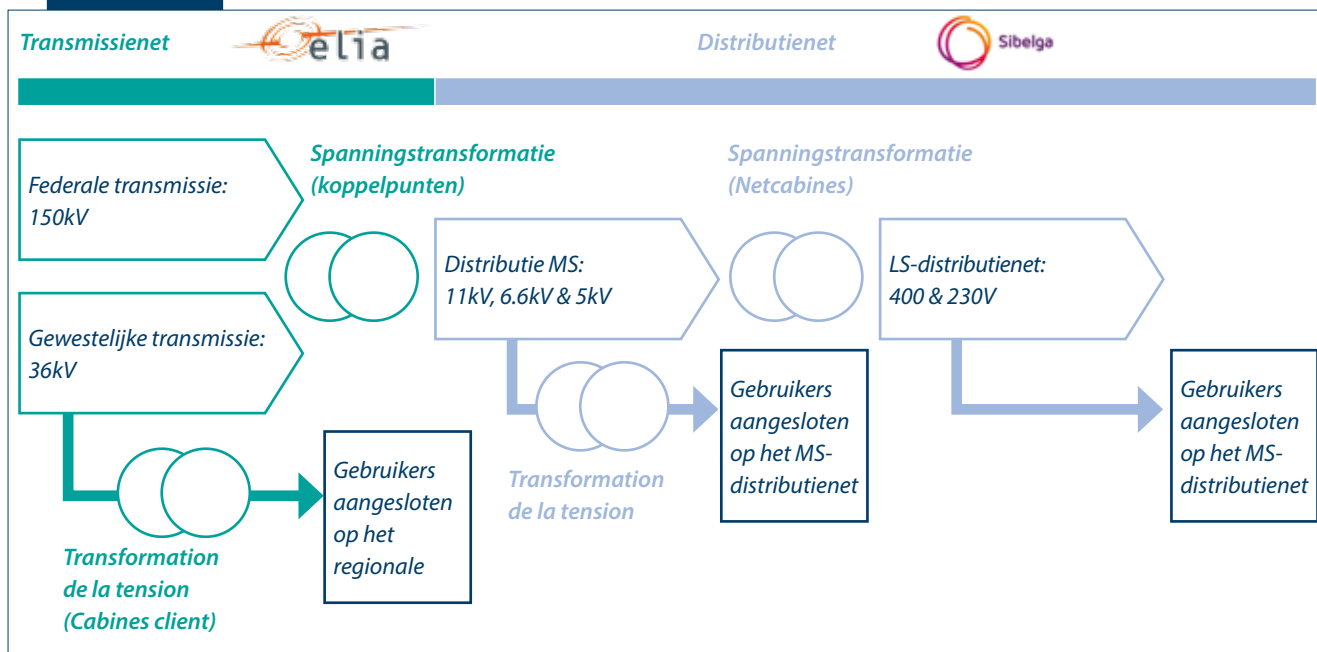
2.1.1 Elektriciteitsnetten

2.1.1.1 De elektriciteitsbevoorrading in het Brussels Gewest

De elektriciteitsbevoorrading van de verbruikers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest verloopt via het transmissienet en het distributienet. De onderstaande figuur toont hoe de verbruikers worden bevoorrad.

Figuur 7

Bevoorradingsprincipe voor de verbruikers in het BHG

Het transmissienet bestaat uit het federale 150 kV-transmissienet en het gewestelijk 36 kV-transmissienet. Hoewel deze netten door hetzelfde bedrijf worden beheerd, namelijk ELIA, wordt er een onderscheid gemaakt tussen deze twee netten dat voortvloeit uit het wettelijke kader. De ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest definieert het gewestelijk transmissienet namelijk als het geheel van de installaties met een spanning van 36 kV op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Bepaalde "grote verbruikers" zijn rechtstreeks aangesloten op het gewestelijk transmissienet, maar het grootste gedeelte van de vervoerde elektrische energie wordt geïnjecteerd in het distributienet dat door SIBELGA wordt beheerd. Die injectie gebeurt via een transformatie van de spanning in de 48 koppelposten die zich op het Brusselse grondgebied bevinden.

De hoogspanning²² van het transmissienet (150 of 36 kV) wordt getransformeerd in middenspanning, namelijk 11 (voornamelijk), 6,6 of 5 kV. Weinig afnemers (2.951 in totaal) zijn rechtstreeks aangesloten op het middenspanningsnet van SIBELGA aangezien bijna alle Brusselse verbruikers (638.046 in totaal) zijn aangesloten op het laagspanningsdistributienet. De energie die door het middenspanningsnet loopt, wordt effectief omgezet in laagspanning (400 en 230V) door de 3.333 netcabines die eigendom zijn van SIBELGA.

2.1.1.2 Verdeling van de controlebevoegdheden van de netbeheerders

In overeenstemming met het wettelijk kader is het Brussels Gewest (en dus BRUGEL) bevoegd voor de materies betreffende de distributie en de gewestelijke transmissie van elektriciteit via netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70 kV terwijl de federale overheden bevoegd zijn voor de energietransmissie via het HS-transmissienet voor elektriciteit van 150 kV tot 380 kV.

In dit kader moeten de beheerders van het gewestelijk transmissie- en distributienet elk jaar, elk voor wat hen betreft, een investeringsplan opstellen om de veiligheid, de betrouwbaarheid, de regelmaat en de kwaliteit van de bevoorrading op het net waarvan zij respectievelijk het beheer verzekeren, te garanderen met inachtneming van het leefmilieu en de energie-efficiëntie. Deze ontwerpen van investeringsplannen worden door BRUGEL geanalyseerd en uit deze analyse resulteert een advies voor de Regering van het BHG om ze goed te keuren.

Aangezien BRUGEL sinds 1 juli 2014 ook bevoegd is voor de distributietarieven, omvat de analyse van de investeringsplannen van de distributienetbeheerder voor elektriciteit en gas voortaan ook een economisch en budgettair gedeelte. Omdat de investeringskosten verbonden met het gewestelijk transmissienet echter in het transmissietarief zijn geïntegreerd (er bestaat immers geen gewestelijk transmissietarief) en ze dus door de federale overheden worden gecontroleerd, beperkt BRUGEL zich ertoe het regionaal investeringsplan van ELIA te analyseren in het technische gedeelte, met het doel om vooral te waken over de veiligheid, de betrouwbaarheid, de regelmaat en de kwaliteit van de bevoorrading van het Brussels Gewest.

2.1.1.3 Controle en opvolging van het gewestelijk transmissienet elektriciteit

Configuratie van het gewestelijk transmissienet in 2015

Zoals reeds vermeld, is de belangrijkste "gebruiker" die op het gewestelijk transmissienet is aangesloten de distributienetbeheerder SIBELGA. Het net van de distributeur neemt inderdaad 10 keer meer energie af dan de 10 andere verbruikers die eveneens op het gewestelijk transmissienet zijn aangesloten. De hoeveelheid energie die zij afnamen in 2015 bedroeg 0,553 TWh.

²² We definiëren:

- het hoogspanningsnet (HS) als het net waarvan de spanning hoger is dan of gelijk aan 30 kV.
- het middenspanningsnet (MS) als het net waarvan de spanning hoger is dan of gelijk aan 1 kV en lager dan 36 kV. Het gaat om de netten 11 kV, 6,6 kV en 5 kV.
- het laagspanningsnet (LS) als het net waarvan de spanning lager is dan 1 kV. Ze bestaan uit 400- en 230V-netten.

De dimensies van dit net zijn echter relatief beperkt. Slechts 310,3 km kabels met een spanning van 36 kV zorgen immers voor het transport van de energie naar de Brusselse verbruikers.

Controle en opvolging van de kwaliteit van de bevoorrading van het gewestelijk transmissienet in 2015

De beheerder van het gewestelijk transmissienet moet elk jaar aan BRUGEL een verslag overmaken over de kwaliteit van zijn net over het afgelopen jaar.

Aan de analyse van de kwaliteit van dit net wordt bijzondere aandacht besteed omdat de impact van een incident gevolgen kan hebben voor een groot aantal verbruikers die zijn aangesloten op het net van SIBELGA.

Zo hadden in 2015 slechts 2 incidenten in koppelpunten een "lange onderbreking"²³ tot gevolg op het net van ELIA. Deze incidenten hebben een AIT²⁴ van 42 seconden veroorzaakt.

Controle en opvolging van de planning

In overeenstemming met zijn wettelijke verplichting heeft ELIA, in zijn hoedanigheid van beheerder van het gewestelijk transmissienet elektriciteit, aan BRUGEL een voorstel voor een investeringsplan overgemaakt voor de periode 2016-2026. Dit voorstel werd grondig geanalyseerd en er werd een gunstig²⁵ advies geformuleerd voor de Brusselse Regering.

Aan de hand van de analyse van het investeringsplan kon worden nagegaan of de noodzakelijke investeringen op het net goed waren gepland om rekening te houden met de evolutie van de geraamde belasting op korte en lange termijn.

Het BHG verschilt overigens van de andere gewesten door het geringe aantal gedecentraliseerde productie-installaties dat op het (transmissie- en distributie) net elektriciteit is aangesloten. ELIA heeft voor het Brussels Gewest geen investering gepland om het net te versterken met het oog op dit soort installatie, wat wel het geval is voor het Waals en Vlaams regionaal transmissienet.

2.1.1.4 Controle en opvolging van het distributienet elektriciteit

Beschrijving van het distributienet elektriciteit

Zoals reeds vermeld, wordt elektriciteit ofwel in midden-spanning of wel in laagspanning gedistribueerd. Meer dan de helft van de elektriciteit die in het Brussels Gewest wordt gedistribueerd, is bestemd voor de middenspanningsgebruikers, terwijl die slechts 0,4% van alle verbruikers vertegenwoordigen.

Het distributienet bestaat overigens uit 6.406,7 km bijna uitsluitend ondergrondse kabels. Slechts 0,2% van de lengte van het net bestaat uit bovengrondse kabels.

Controle en opvolging van de kwaliteit van de bevoorrading van het gewestelijk transmissienet in 2015

Net als ELIA moet SIBELGA elk jaar aan BRUGEL een verslag overmaken over de kwaliteit van haar net over het afgelopen jaar. Zo vonden er in 2015 181 onderbrekingen plaats op het middenspanningsnet. De meeste onderbrekingen (bijna 71%) zijn het gevolg van een defect aan een kabel dat niet door derden werd veroorzaakt.

De analyse van de belangrijkste indicatoren voor de continuïteit van de bevoorrading op het middenspanningsnet toont overigens aan dat de door SIBELGA bepaalde doelstellingen ruimschoots werden bereikt in 2015.

We benadrukken overigens dat SIBELGA onlangs een methodologie heeft ontwikkeld om ook de indicatoren voor de continuïteit van de bevoorrading op het laagspanningsnet te berekenen.

Controle en opvolging van de planning

Na analyse van het voorstel van investeringsplan van SIBELGA voor het distributienet elektriciteit heeft BRUGEL een gunstig advies geformuleerd voor de Brusselse Regering.

²³ Een lange onderbreking is een onderbreking die leidt tot een verlies van de bevoorrading van meer dan 3 minuten.

²⁴ De AIT (Average Interruption Time) is een indicator die de jaarlijkse onderbrekingsduur per gebruiker weergeeft.

²⁵ Zie advies 218 van BRUGEL van 27 november 2015.

De belangrijkste opmerkingen op basis van de analyse van het investeringsplan zijn dat:

- > de geplande investeringen voor 2016 coherent zijn met het tariefvoorstel en integraal door de tarieven worden gedekt;
- > het distributienet in zijn geheel, op basis van door SIBELGA uitgevoerde elektronische simulaties en meetcampagnes op bepaalde assets van het net (transformatoren, MS-kabels, LS-kabels...) over voldoende capaciteit beschikt om aan de behoeften van alle afnemers te voldoen en hun bevoorrading te garanderen. Het kleine aantal overbelaste installaties is geïdentificeerd en er zijn structurele aanpassingen van het net of investeringen gepland;
- > SIBELGA bevestigt haar visie op de transformatie van haar net tot een intelligent net. Het investeringsplan voorziet inderdaad de installatie van slimme meters (pilootproject) en smart cabins;
- > in antwoord op de richtlijn 2012/27/EU²⁶ die werd omgezet in artikel 25bis van de elektriciteitsordonnantie, heeft SIBELGA de installatie van bijna 15.000 elektronische elektriciteitsmeters gepland van 2016 tot 2020. De zogenoemde "smart" functionaliteiten van dit type meter zullen echter niet worden geactiveerd en deze meters zullen bijgevolg als klassieke meters worden behandeld.

2.1.2 Het gasdistributienet

2.1.2.1 Gasbevoorrading van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Het aardgas dat vervoerd en gedistribueerd wordt naar de Brusselse klanten, komt van gasbellen in de provincie Groningen, in Nederland. Het Brussels Gewest wordt bevoorraadt vanuit de dubbele leiding die de hoofdleiding onder hoge druk vormt voor het vervoer van aardgas vanuit Nederland naar Frankrijk. Het gas wordt geïnjecteerd op

het distributienet van de Brusselse distributienetbeheerder voor gas, SIBELGA, via acht ontspanningsstations en zeven ontvangstations, geografisch verdeeld over drie Geaggregeerde Ontvangstations (GOS)²⁷.

Bij het verlaten van de ontvangst- en ontspanningsstations wordt de druk van het gas verlaagd tot middendruk van het type B (MDB aan 1,7 of 2,7 bar). Dit net bevoorraadt een aantal belangrijke klanten, maar de meeste verbruikers worden bevoorraadt vanuit het lagedruknet (LD). Die drukverlaging (van MDB naar LD) vindt plaats in de netcabines. De druk van het gas wordt verlaagd tot 25 (voornamelijk) of 85 mbar. Het gas dat in Brussel wordt verbruikt, is arm gas, maar er bestaat een ander type aardgas in België, rijk gas, dat een hogere energie-inhoud heeft (dit gas is onder meer afkomstig uit de Noordzee of van Qatar). In tegenstelling tot de andere gewesten, die zowel worden bevoorraadt met arm als met rijk gas, via twee soorten aparte netten, wordt het Brussels gewest uitsluitend bevoorraadt met arm gas, dat dus afkomstig is van slechts één land-leverancier, Nederland.

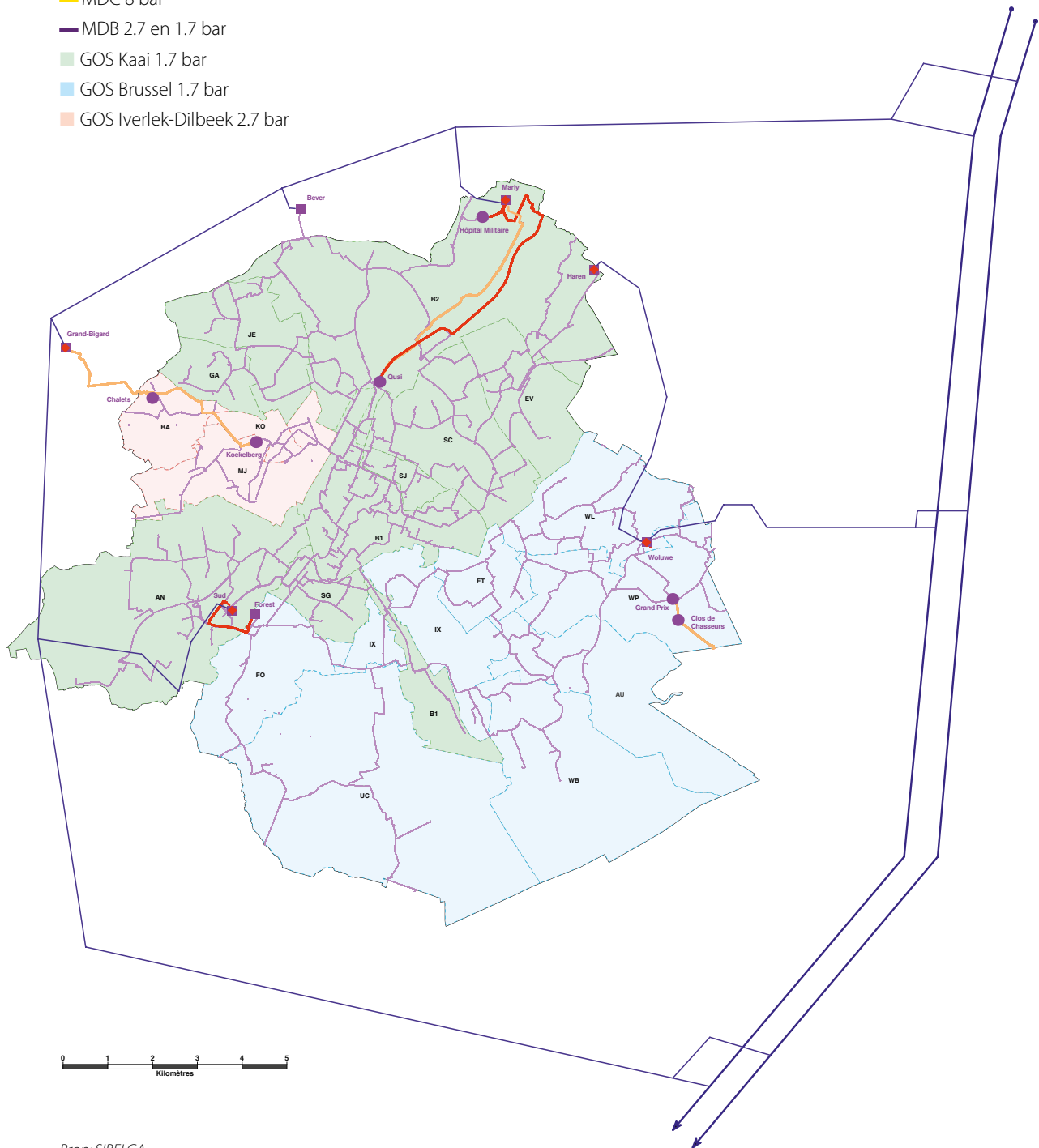
In tegenstelling tot de verdeling van de bevoegdheden die werd uitgevoerd op het niveau van de transmissie van elektriciteit, voorziet het wettelijk kader geen "gewestelijk transmissienet voor gas". Het toezicht op de transmissienetbeheerder wordt dus uitsluitend uitgevoerd door de federale regulator, de CREG.

²⁶ Deze richtlijn verplicht de lidstaten om vanaf 1 januari 2015 in alle nieuwe gebouwen en gebouwen waar ingrijpende renovatiewerken worden uitgevoerd, ervoor te zorgen "dat de eindafnemers tegen concurrerende prijzen de beschikking krijgen over individuele meters die hun actuele energieverbruik nauwkeurig weergeven en informatie geven over de feitelijke verbruikstijd".

²⁷ Geaggregeerd ontvangstation: Fictief ontvangstation dat de functie groepeer van verschillende materiële ontvangstations die een geïnterconnecteerd net bevoorraden. Er kunnen verbindingpunten bestaan tussen twee aangrenzende GOS voor eventuele onderlinge ondersteuning. De GOS werden gecreëerd om de energieaankopen en de evolutie ervan te berekenen.

- Ontvangstation
- Ontspanningsstation
- MDC 15 bar
- MDC 8 bar
- MDB 2.7 en 1.7 bar
- GOS Kaai 1.7 bar
- GOS Brussel 1.7 bar
- GOS Iverlek-Dilbeek 2.7 bar

- ◆ Ontvangststation
- Vervoersnet

BRUGEL - MARKT EN TARIEVEN

2.1.2.2 Controle en opvolging van het distributienet voor gas

Beschrijving van het gasnet

Zoals reeds vermeld, wordt het gas dat de gebruikers gebruiken gedistribueerd op midden- en lage druk.

De onderstaande tabel toont de verdeling van het aantal gebruikers en de lengte van het net per drukniveau.

	Lage druk	Middendruk	Totaal
Aantal netgebruikers (actieve EAN-codes)	424.840	2.095	426.935
Totale lengte van het net (km)	2.280	606,6	2.886,6

Net als bij het distributienet elektriciteit zijn bijna alle (99,5%) gebruikers aangesloten op het lagedruknet.

Controle en opvolging van de kwaliteit van de bevoorrading van het gasnet

Een van de indicatoren die worden gebruikt om de kwaliteit van de continuïteit van de gasdistributie te beoordelen, is de onbeschikbaarheid. Deze indicator wordt gedefinieerd als het ontbreken van gas bij de eindgebruiker. De onbeschikbaarheid wordt verkregen door de theoretische raming van de gemiddelde tijd die nodig is om de werken voor de herbevoorrading gas uit te voeren. In 2015 bedroeg de globale onbeschikbaarheid op het net 1 minuut en 58 seconden.

Controle en opvolging van de planning

Na de analyse van het voorstel van investeringsplan voor het gasnet van SIBELGA heeft BRUGEL een gunstig advies (nr. 215 van 27 november 2015) geformuleerd voor de Brusselse Regering.

Aan de hand van de analyse kon worden vastgesteld dat de geplande investeringen zullen toelaten om de goede distributie van het gas aan de Brusselse gebruikers te garanderen op korte termijn. De geplande investeringen voor 2016 zijn bovendien coherent met het tariefvoorstel en worden integraal door de tarieven gedekt.

Op middellange en lange termijn moeten de regionale overheden echter nog beslissingen nemen over bepaalde projecten die van cruciaal belang zijn voor de bevoorrading van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Inderdaad, zoals vermeld in onze vorige adviezen betreffende de investeringsplannen en in het jaarverslag 2014, drijft de stopzetting van de export van arm gas door Nederland België, vooral het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, naar de onvermijdelijke conversie van de netten, om van arm naar rijk gas over te gaan. De export van arm gas naar België wordt met 15% per jaar verminderd vanaf 2024 en zal worden stopgezet in 2030. In die context heeft SIBELGA al bepaalde technische investeringen gepland op haar net, maar de belangrijkste vragen over de rollen en de verantwoordelijkheid (wie zal de installaties bij de klanten controleren, wie zal de installaties vervangen,...) van de actoren van de conversie en de vragen betreffende de financiering ervan zijn vandaag nog niet beantwoord.

2.2 Ontwikkeling van specifieke netten

2.2.1 Reflectie over de tractienetten

De Brusselse ordonnantie betreffende de elektriciteitsmarkt definieert een concept van specifiek net: "het privénet". Dit wordt gedefinieerd als het geheel van inrichtingen op een beperkt en goed afgebakend geografisch gebied die dienen voor de bevoorrading van elektriciteit aan een of meer netgebruikers en die aan de in het technisch reglement vastgestelde voorwaarden beantwoorden. In de praktijk sluit de beheerder van het privénet een overeenkomst met de distributienetbeheerder van het net waarop zijn net is aangesloten, namelijk SIBELGA. Die overeenkomst bepaalt de verantwoordelijkheden van elke partij. Concreet is de beheerder van het privénet verantwoordelijk voor het beheer, de exploitatie en het onderhoud van zijn net terwijl SIBELGA instaat voor het beheer van de meting.

Dit concept werd met name in de wetgeving opgenomen om bestaande sites zoals kantoorgebouwen, winkelcentra, ... een statuut te geven. Honderden netten van dit type hebben dit statuut gekregen.

Bepaalde zeer specifieke situaties werden echter niet voorzien door de wetgever. Inderdaad, het specifieke geval van het elektriciteitsnet van de MIVB roept vragen op en heeft BRUGEL ertoe aangezet een denkoefening te starten over een eventuele erkenning van dit net via de invoering van een specifiek statuut. De configuratie van het elektriciteitsnet van de MIVB is inderdaad uniek in Brussel.

Het elektriciteitsnet van de MIVB levert elektriciteit voor de trams, metro's, magazijnen, werkhuizen, metrostations en concessies in deze stations (winkels, automaten,...). Net als SIBELGA beschikt de MIVB over een elektriciteitsnet dat elektriciteit distribueert op een zeer ruim grondgebied van de hoofdstad.

Als we dit net op het vlak van technische installaties (bevoorradingpunten, lengte van de kabels en lijnen, MS/LS

transformatieposten,...) vergelijken met dat van SIBELGA, stellen we vast dat het elektriciteitsnet van de MIVB ongeveer 10 tot 15% vertegenwoordigt van het net van de Brusselse distributienetbeheerder.

In navolging van de federale wetgever, die voor het elektriciteitsnet van de beheerder van de spoorweginfrastructuur INFRABEL, een statuut van tractienet spoor heeft ingevoerd in de wet "elektriciteit", is BRUGEL een denkoefening gestart om eventueel een gelijkaardig statuut toe te kennen aan het elektriciteitsnet van de MIVB in de regionale wetgeving.

2.2.2 Openbare verlichting

De ordonnantie betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vertrouwt de distributienetbeheerder, SIBELGA, de exclusieve opdracht toe voor de constructie, het onderhoud en de vernieuwing van de installaties van de openbare verlichting op het wegnnet en in de openbare ruimten.

De ordonnantie voorziet ook dat SIBELGA elk jaar een uitvoeringsprogramma moet opstellen voor haar openbare dienstverplichtingen en -opdrachten voor het volgende jaar en een verslag over de uitvoering ervan in het voorgaande jaar. Deze programma's en verslagen waarin de opdracht inzake openbare verlichting wordt besproken, moeten door de Regering worden goedgekeurd na advies van BRUGEL. In 2015 heeft BRUGEL overigens een positief advies geformuleerd over het programma voor het jaar 2016²⁸ en het verslag over de uitvoering van de opdrachten voor het jaar 2014²⁹.

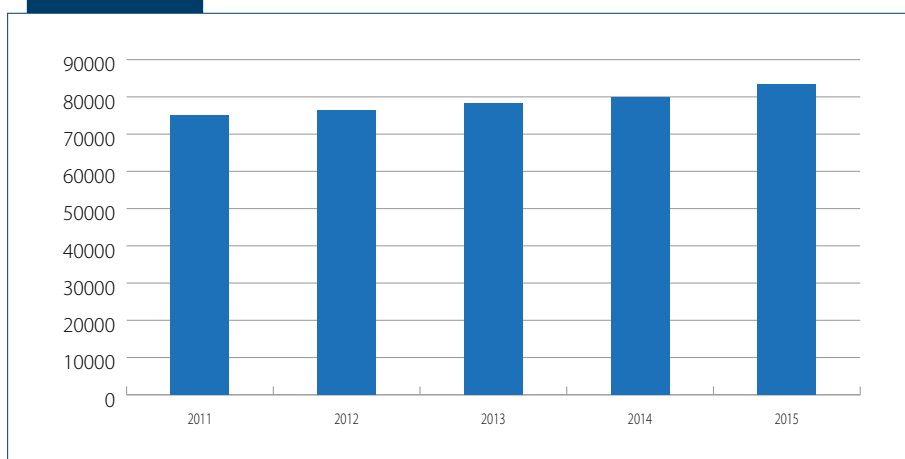
In het kader van haar opdracht voorziet SIBELGA elk jaar de vernieuwing van het verlichtingspark naar rato van 4% per jaar. Sinds 2010 is dit programma prioritair gericht op de vervanging van de minst efficiënte lampen vanuit REG-

²⁸ Advies nr. 217 betreffende het programma van de openbare dienstopdrachten 2016 van SIBELGA <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/56712aa2a08a7.pdf>

²⁹ Advies nr. 206 betreffende het rapport van de distributienetbeheerder over de uitvoering van de openbare dienstopdrachten inzake elektriciteit en gas voor het jaar 2014 - Gedeelte Openbare verlichting <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/55b7360667a2d.pdf>

oogpunt, in het bijzonder de hogedrukkwiklampen. In dit domein is het doel alle kwiklampen te vervangen tegen 31/12/2017 behalve in Ukkel, Watermaal-Bosvoorde en Sint-Lambrechts-Woluwe, waar de situatie complexer is en de kwiklampen moeten vervangen zijn tegen 31/12/2018.

Eind 2015 telde het park 83.389 verlichtingspalen. Dit bevestigt de lichte, maar aanhoudende stijging sinds 2007. SIBELGA zou dus tegen 2028 ongeveer 100.000 verlichtingsapparaten moeten beheren.

Figuur 8*Evolutie van het aantal verlichtingspalen*

Tegelijk stellen we ook een dalende trend vast van het geïnstalleerd vermogen per verlichtingspaal: eind 2015 bedroeg dit 148 W, tegenover 154 W eind 2014 (eind 2010 was dit 184 W). Dit is te verklaren door het beleid om energieverslindende lampen versneld te vervangen en in het bijzonder de hogedrukkwiklampen door efficiëntere lampen (hogedruk natriumlampen en metaalhalogenidelampen, voornamelijk met een keramische brander)

In 2015 telt het Brusselse park uiteindelijk voor het eerst meer witte lampen (metaalhalogenidelampen) dan gele lampen (hogedruk natriumlampen). Steeds meer gemeenten vragen inderdaad om naar witte lampen over te gaan bij het systematisch onderhoud.

2.2.3 Reflectie over de installatie van publieke oplaadpunten voor elektrische voertuigen

Artikel 30bis, §2 2° van de ordonnantie van 19 juli 2001 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, vertrouwt aan BRUGEL de opdracht toe van het uitvoeren van onderzoeken en studies of het geven van adviezen, betreffende de elektriciteits- en gasmarkt.

Bovendien kan BRUGEL, in het kader van deze opdrachten³⁰ van toezicht op en beoordeling van de investeringsplannen van de DNB, in het belang van de gebruikers en rekening houdend met de milieucriteria, de netbeheerder het uitdrukkelijke bevel geven om bepaalde vanuit technisch en financieel oogpunt alternatieve of aanvullende investeringen te bestuderen.

³⁰ artikel 12, §3 van de elektriciteitsordonnantie bepaalt: "[...] Brugel kan, in het belang van de gebruikers en rekening houdend met de milieucriteria, de netbeheerder het uitdrukkelijke bevel geven om bepaalde vanuit technisch en financieel oogpunt alternatieve of aanvullende investeringen te bestuderen [...]".

In het kader van de uitvoering van haar opdrachten heeft BRUGEL aan de beheerders van de elektriciteitsnetten gevraagd om de integratie van elektrische voertuigen in de elektriciteitsnetten te onderzoeken. De uitgevoerde studies hadden met name tot doel na te denken over de middelen om deze voertuigen op te laden via aanpassingen van het elektriciteitsnet, maar ook de eventuele congestieproblemen op het net te identificeren volgens de oplaadmethode voor deze voertuigen die zich zal ontwikkelen in antwoord op de behoeften van de gebruikers.

Op gewestelijk niveau voorziet het akkoord van de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest overigens het stimuleren van het gebruik van elektrische voertuigen, met name door de privésector steun te bieden om te investeren in de plaatsing van een maximaal aantal herlaadpunten in het volledige Gewest en de overheidsdiensten versneld prioritair te laten kiezen voor elektrische voertuigen.

Op Europees niveau verplicht de richtlijn 2014/94/EU van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 betreffende de uitrol van infrastructuur voor alternatieve brandstoffen de aanwezigheid van publiek toegankelijke oplaadpunten op het gehele nationale grondgebied: *“De lidstaten moeten ervoor zorgen dat publiek toegankelijke oplaadpunten met adequate dekking worden geïnstalleerd, zodat elektrische voertuigen minstens in steden, voorsteden en andere dichtbevolkte gebieden kunnen circuleren, maar ook, waar passend, in door de lidstaten te bepalen netwerken. Het aantal oplaadpunten moet worden vastgesteld met inachtneming van het aantal elektrische voertuigen dat naar schatting uiterlijk eind 2020 in elke lidstaat zal zijn ingeschreven”.*

De richtlijn beveelt ook de invoering van slimme metersystemen aan om het herladen van elektrische voertuigen te sturen om de impact ervan op het evenwicht van het elektriciteitssysteem zoveel mogelijk te beperken: *“Bij het opladen van elektrische voertuigen aan oplaadpunten wordt, voor zover dit technisch haalbaar en financieel gezien*

redelijk is, gebruikgemaakt van slimme metersystemen om het elektriciteitssysteem stabiel te helpen maken door accu's aan het net op te laden op momenten van lage elektriciteitsvraag en met het oog op de betrouwbare en flexibele verwerking van gegevens”.

Het is in deze context dat BRUGEL, als gewestelijke regulator, bekleed met een opdracht tot verlening van advies aan de overheid over de organisatie en de werking van de gewestelijke energiemarkt, vooraleer adviezen te verlenen betreffende het beheer van de oplaadinfrastructuur voor elektrische voertuigen, een studie heeft opgestart over de technische en economische haalbaarheid van de oplossingen voor de exploitatie en het beheer van publiek toegankelijke oplaadpunten die zijn aangesloten op het Brusselse distributienet.

Het doel van de studie, die in december 2015 werd opgestart, is de relevante en voldoende duidelijke antwoordelementen te verzamelen om aan de Regering een optimale technische en economische oplossing aan te bevelen voor de integratie en het beheer van deze oplaadpunten.

3 Opvolging van de evolutie van de prijzen en controle van de tarieven

3.1 Evolutie van de prijzen

Op het vlak van de opvolging van de evolutie van de prijzen publiceert BRUGEL driemaandijks een prijzenobservatorium voor het huishoudelijk cliënteel en voor de kleine professionele klant, dat het publiek informeert over de prijsevoluties en de opmerkelijke feiten betreffende de gas- en elektriciteitsmarkt. Deze publicatie bevat ook bepaalde financiële gegevens betreffende de markt van de groene elektriciteit (gemiddelde prijs GSC,...). De meegedeelde prijzen zijn, net als die in het jaarverslag, afkomstig van BRUSIM, de tariefsimulator van BRUGEL. Aangezien elke leverancier zijn prijzen op vrijwillige basis meedeelt, bevat de simulator momente³¹ nog niet alle aanbiedingen die in het Brussels Gewest worden voorgesteld.

Bovendien heeft BRUGEL zich ertoe verbonden het charter voor goede praktijken voor prijsvergelijkingswebsites dat de CREG heeft opgesteld na te leven.

Na een periode van bevrozing van twee jaar zijn de nieuwe distributietarieven, goedgekeurd door BRUGEL in december 2014,

van kracht geworden vanaf 1 januari 2015. Deze tarieven werden echter herzien in februari 2015 met de aanpassing betreffende de onderwerping van de intercommunales aan de vennootschapsbelasting³² (zie punt 4.2.1). Voor de Brusselse distributienetbeheerder (DNB) vertegenwoordigden de distributietarieven 2015, vóór onderwerping van de intercommunales aan de vennootschapsbelasting, voor een Brussels gezin met een gemiddeld verbruik een daling van 6% voor elektriciteit en 8% voor gas. Met deze wijziging van het fiscaal regime werd de daling voor elektriciteit en gas respectievelijk teruggebracht naar 1,7% en 4% ten opzichte van de tarieven van 2014.

Nog een opmerkelijk feit in 2015: het opnieuw invoeren van 21% btw op de elektriciteitsleveringen aan de huishoudelijke klant³³ op 1 september 2015.

3.2 Ontleding van de factuur

3.2.1 Elektriciteit

Huishoudelijk cliënteel

Hieronder ziet u de samenstelling van de elektriciteitsfactuur van een Brusselse mediane klant. Het mediane Brusselse elektriciteitsverbruik dat als referentie wordt genomen, is 2.036 kWh voor de piekuren. Het mediane verbruik betekent

dat 50% van de afnemers meer en 50% van de afnemers minder dan de mediaan verbruikt. Het mediane verbruik is niet hetzelfde als het gemiddelde verbruik; dat is in essentie het gemiddelde van alle bestaande verbruiken.

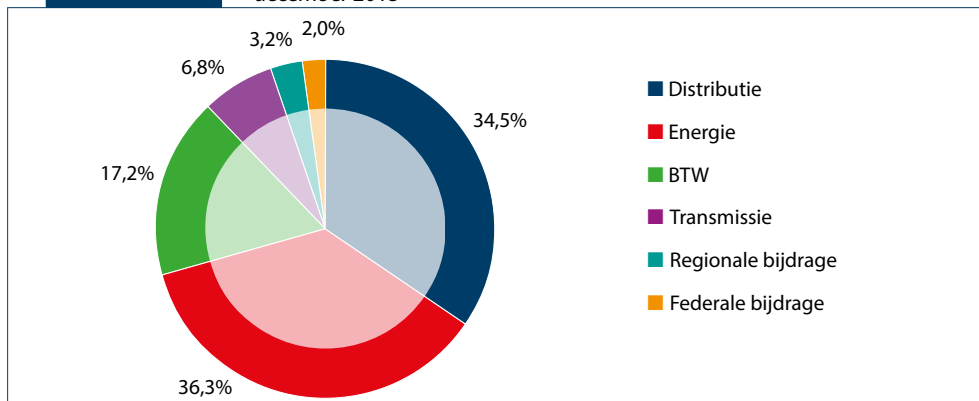
³¹ BRUGEL wenst dat bij de volgende herziening van de Brusselse ordonnantie wordt vermeld dat alle actieve leveranciers verplicht zijn de prijzen van hun aanbiedingen expliciet mee te delen aan de regionale regulator, zoals dat trouwens het geval is in het Vlaams Gewest.

³² De programmawet van 19 december 2014 heeft artikel 180, 1°, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (WIB), die de intercommunales uitdrukkelijk uitsloot van de toepassing van de Vennootschapsbelasting (VenB), opgeheven. Bijgevolg en in overeenstemming met de Brusselse ordonnanties en de tariefmethodologieën, heeft de netbeheerder de distributietarieven moeten aanpassen om deze nieuwe toeslag erin op te nemen.

³³ De btw was van 21% naar 6% gegaan op 1 april 2014, een federale maatregel die was genomen in het kader van een relance- en competitiviteitsplan.

Figuur 9

Ontleding van de elektriciteitsfactuur van een mediane afnemer - december 2015

Bron: BRUSIM

Het totale bedrag dat de eindgebruiker betaalt, bestaat dus uit 6 delen. In dalende volgorde van belangrijkheid van het totale bedrag van de factuur zijn dit:

- De energie, met enerzijds de prijs van de geproduceerde energie en anderzijds de vaste term van de kosten van het contract en de bijdrage hernieuwbare energie. Dit gedeelte verschilt van leverancier tot leverancier.
- Het gedeelte distributie, dat het volgende omvat:
 - de distributiekosten gedragen door de gewestelijke distributienetbeheerder, SIBELGA, voor de uitvoering van zijn opdrachten;
 - de gemeentelijke wegenisretributie;
 - de openbare dienstverplichtingen;

- De btw;
- De transmissiekosten gedragen door de nationale transmissienetbeheerder, Elia;
- De federale bijdrage en de energiebijdrage;
- De regionale bijdrage (art 26. van de "elektriciteits-ordonnantie").

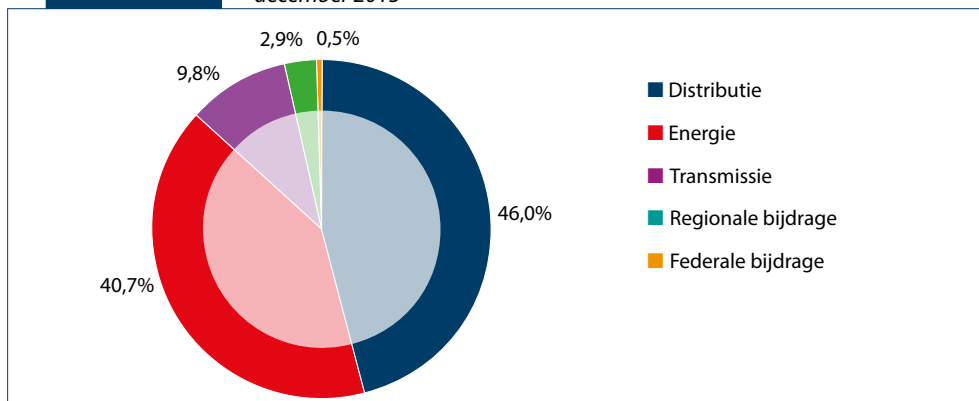
De twee posten die het zwaarst doorwegen in de factuur zijn energie en distributie, met bedragen van respectievelijk € 169 en € 160 op een totale jaarfactuur van € 466, tegenover € 418 in december 2014 voor eenzelfde verbruik. Deze stijging is te wijten aan het opnieuw invoeren van de btw van 21%.

De kleine professionele klant

Hieronder ziet u de samenstelling van de elektriciteitsfactuur van een kleine Brusselse professionele klant die 20.000 kWh per jaar verbruikt.

Figuur 10

Ontleding van de elektriciteitsfactuur van een kleine professionele klant - december 2015

Bron: BRUSIM

De ontleding van de factuur van kleine professionele klanten bevat een post minder dan de factuur van de huishoudelijke klanten omdat de btw op deze factuur niet wordt geboekt. Dit verklaart waarom de distributie hier het belangrijkste deel

van de totale factuur vertegenwoordigt, met een bedrag van € 1.464 op een totale jaarfactuur van € 3.179, waarvan de post energie € 1.295 bedraagt.

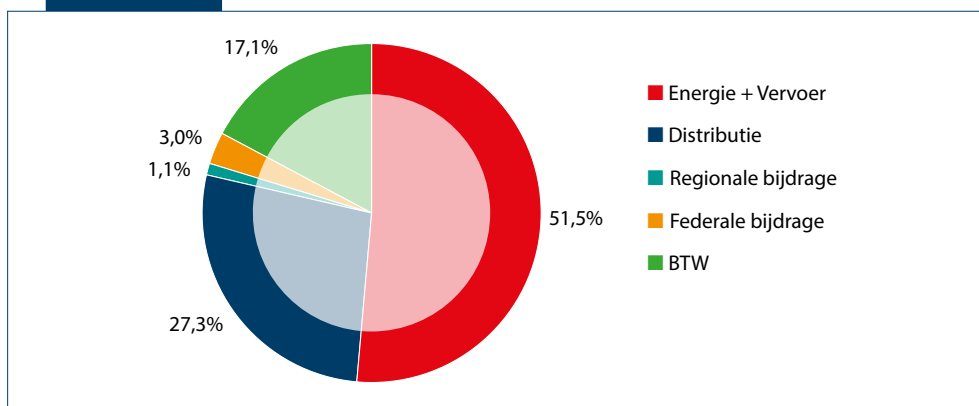
3.2.2 Gas

Huishoudelijk cliënteel

De onderstaande figuur toont de ontleding van de gasfactuur van een mediane Brusselse klant die 12.728 kWh verbruikt.

Figuur 11

Ontleding van de gasfactuur van een mediane afnemer - december 2015

Bron: BRUSIM

De gasfactuur bestaat uit 4 delen. In dalende volgorde van belangrijkheid van het totale bedrag van de factuur zijn dit:

- Het gedeelte energie, dat enerzijds de prijs van de geproduceerde energie en de vaste term met de contractkosten (die dus kunnen verschillen van leverancier tot leverancier) en anderzijds de transmissiekosten bevat³⁴;
- Het gedeelte distributie, dat het volgende omvat:
 - de distributiekosten gedragen door de gewestelijke distributienetbeheerder, SIBELGA, voor de uitvoering van zijn opdrachten.
 - de gemeentelijke wegenisretributie
 - de openbare dienstverplichtingen
- De federale bijdrage, die bestaat uit de btw en andere federale inhoudingen;
- De regionale bijdrage (art 20septiesdecies van de "gasordonnantie");

We stellen vast dat de post energie die een mediane Brusselse afnemer betaalt 51,5% van zijn globale jaarlijkse factuur vertegenwoordigt tegenover 54% in 2014 en dat dit bovendien de zwaarste post is in de totale gasfactuur met € 481 op een totale jaarfactuur van € 772. Dat is te verklaren door het feit dat, in tegenstelling tot de elektriciteitsfactuur, de kosten voor het gastransport in de energieprijzen zijn opgenomen.

In tegenstelling tot de elektriciteitsfactuur is de gasfactuur niet gestegen als gevolg van een verhoging van de btw, want hoewel het btw-tarief voor de elektriciteitsleveringen aan de huishoudelijke klanten van 21% naar 6% werd verlaagd op 1 april 2014, werd deze maatregel niet toegepast op de gasleveringen, en bleef het btw-tarief dus 21% voor dit energietype.

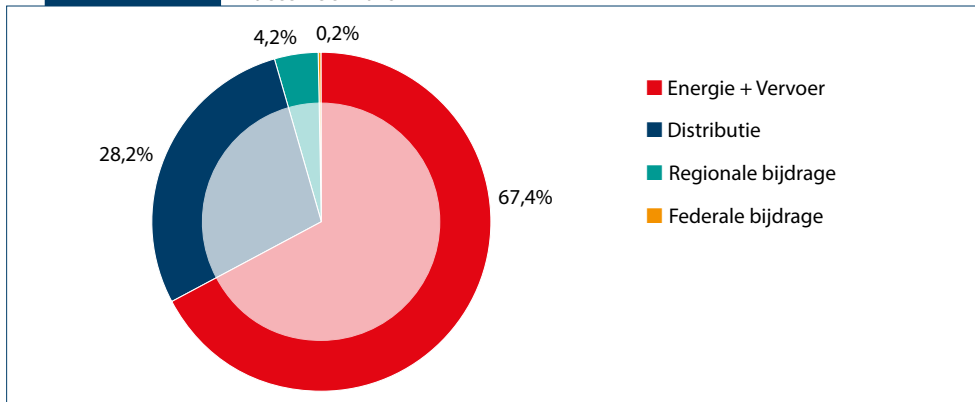
³⁴ Vanaf februari 2016 wordt de component "transport gas" op verzoek van de CREG apart weergegeven in de tariefsimulator.

De kleine professionele klant

Hieronder ziet u de samenstelling van de gasfactuur van een kleine Brusselse professionele klant die 100.000 kWh per jaar verbruikt.

Figuur 12

Ontleding van de gasfactuur van een kleine professionele klant - december 2015

Bron: BRUSIM

Net als de huishoudelijke klant betaalt de kleine professionele gebruiker zijn gasfactuur die, zoals hierboven is aangegeven, uit 4 delen bestaat. Het enige verschil is dat de btw niet wordt geboekt, wat het doorslaggevende gewicht van het

energiegedeelte nog sterker accentueert, met een aandeel van meer dan 67% voor een bedrag van € 2.888 op een totale jaarfactuur van € 4.286.

3.3 Evolutie van de factuur van de huishoudelijke verbruikers

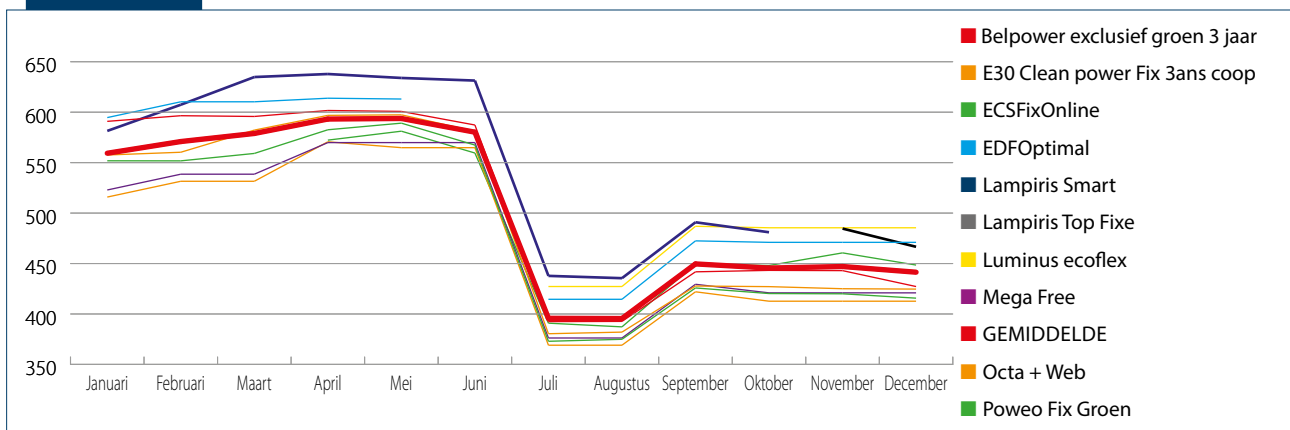
3.3.1 Elektriciteit

Het aantal aanbiedingen dat aan de Brusselse huishoudelijke gebruikers wordt voorgesteld, is gemiddeld gestegen van 22 in 2014 tot 24 in 2015. Onderstaande grafiek geeft de evolutie

weer van het meest gunstige aanbod³⁵ van elke leverancier en het maandelijks gemiddelde van de prijzen, alle aanbiedingen door elkaar genomen, voor de mediane Brusselse klant.

Figuur 13

Prijsevolutie voor de mediane afnemer - 2.036 kWh

Bron: BRUSIM

³⁵ Het goedkoopste aanbod dat in heel 2015 werd aangeboden en niet in een deel ervan.

We stellen vast dat de algemene trend identiek is voor elk aanbod, met een daling in juli en een stijging in september als gevolg van de btw-verhoging.

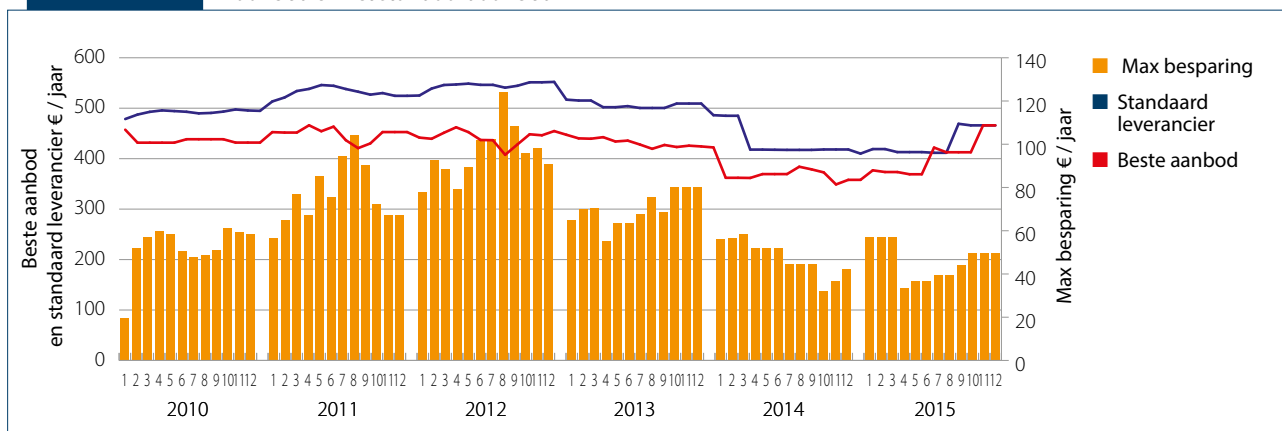
Sommige leveranciers die actief zijn in de andere Gewesten, zijn nog steeds niet aanwezig in de Brusselse markt.

Dat vermindert het aantal aanbiedingen die voordeliger zijn dan het aanbod van de standaardleverancier in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ten opzichte van Wallonië en Vlaanderen. We verwijzen in dit opzicht naar de maandelijkse publicaties van de CREG in punt 3.3.3: Concurrentie in de huishoudelijke markt.

Onderstaande grafiek geeft de evolutie van de jaarfactuur voor een mediane afnemer die nog steeds wordt bevoorrad door de standaardleverancier en van de goedkoopste aanbieding op de markt.

Figuur 14

Vergelijking van de elektriciteitsfactuur van een mediane Brusselse klant - 2.036 kWh - voor het goedkoopste aanbod en het standaardaanbod

Bron: BRUSIM

Men stelt vast dat de prijs van de elektriciteitsfactuur aanzienlijk stijgt in september 2015 en dit zowel voor de jaarfactuur van een passieve mediane klant (namelijk die nog steeds wordt bevoorrad door de standaardleverancier) als voor de jaarfactuur voor het goedkoopste aanbod in de markt. Deze stijging is het gevolg van – zoals vermeld in punt 3.1- de herinvoering van de 21% btw- op 1 september 2015. De goedkoopste factuur blijft niettemin, gemiddeld voor 2015, 13% goedkoper dan het standaardaanbod. Er kan dus wordt bespaard door van leverancier te veranderen; een verandering die sinds 2007 in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gratis blijft mits een opzegperiode van een maand.

In december 2015 bedroeg de winst die een passieve mediane klant kon realiseren door een contract met een andere leverancier te ondertekenen, maximaal ongeveer € 53.

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van het aantal aanbiedingen waarmee de gebruiker kan besparen op zijn jaarfactuur in vergelijking met de standaardleverancier ("vrijheidsgraad").

Tabel 11

Evolutie van de vrijheidsgraad elektriciteit

	Kleine verbruiker	Mediane verbruiker	Grote verbruiker
2015	13	12	9
2014	14	9	4
2013	13	11	10
2012	12	12	12

Bron: BRUSIM

Evolutie van het sociaal tarief voor elektriciteit

Om de kost van hun factuur te drukken, hebben de huishoudens met een bescheiden inkomen of in een onzekere situatie recht op het sociaal tarief voor gas. De personen die recht hebben op dit sociaal tarief worden op federaal niveau "beschermde afnemers" genoemd. De Brusselse wetgeving heeft deze term uitgebreid tot bepaalde categorieën van afnemers met achterstallige betalingen.

De toekenningsvoorwaarden voor het Brussels statuut van beschermde afnemer zijn beschreven in een ander deel van het activiteitenverslag.

Het sociaal tarief wordt elk semester bepaald door de federale regulator, de CREG, en door BRUGEL gepubliceerd in haar tariefsimulator, BRUSIM.

Het tarief dat gewoonlijk elke 6 maanden wordt geïndexeerd, werd echter in september 2015 herzien om de btw op 21% te brengen, terwijl het in augustus al was aangepast met een verhoging van 4,32%.

Tabel 12

Evolutie van het specifiek sociaal tarief

	08/2014 - 01/2015	02/2015 - 07/2015	08/2015	09/15 - 12/2015
Normaal tarief (c€/kWh)	14	14,35	14,97	17,08
Bi-uren tarief				
Dag (c€/kWh)	14,877	14,763	16,62	18,97
Nacht (c€/kWh)	11,769	11,638	11,4	13,01

Bron: BRUGEL/CREG

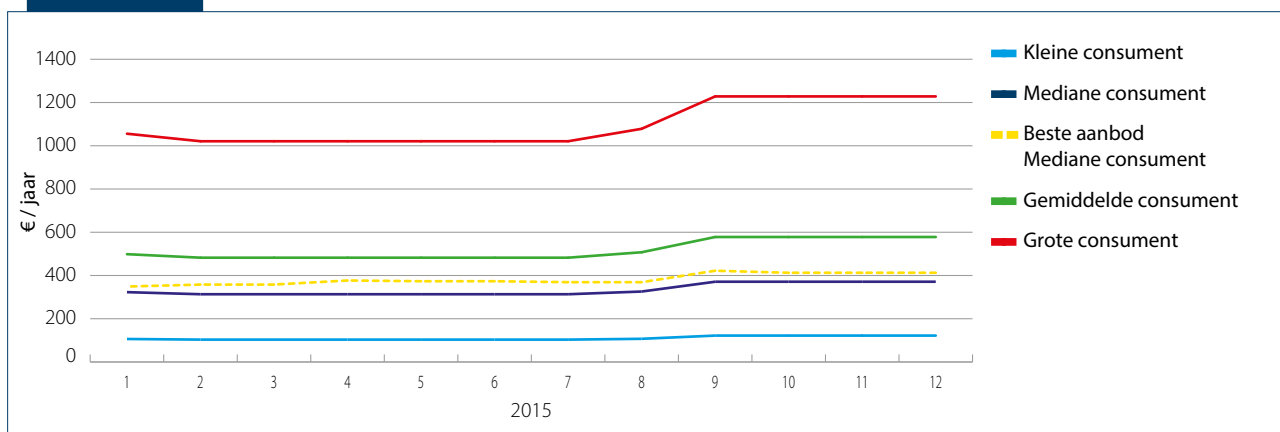

De onderstaande grafiek vergelijkt het sociaal tarief voor alle verbruikerstypes en het beste aanbod voor de mediane klant. We stellen vast dat het verschil tussen de kost van het sociaal tarief en het voordeligste aanbod in december 2015 11%

bedraagt, terwijl dit 16% was in december 2014. Dat is het gevolg van het gecombineerde effect van de daling van de distributiekosten in 2015 en de stijging van de competitiviteit van de energieprijzen.

Figuur 15

*Evolutie van de jaarlijkse kostprijs van het sociaal tarief voor meerdere verbruikerstypes - elektriciteit*³⁶

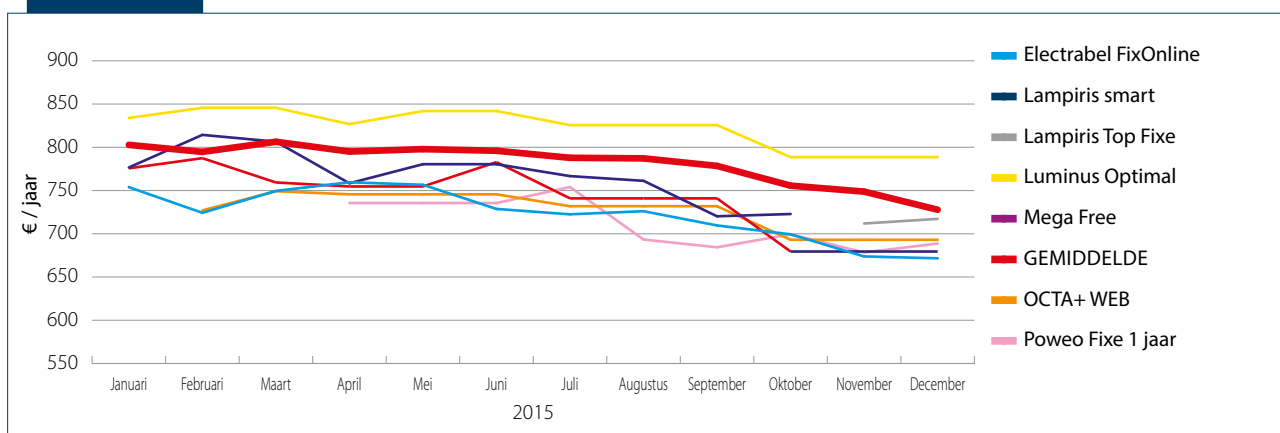
Bron: BRUSIM

3.3.2 Gas

In de loop van 2015 is het aantal aanbiedingen voor de Brusselse huishoudelijke afnemers licht gestegen.

Figuur 16

Prijsevolutie voor de gemiddelde afnemer - 12.728 kWh

Bron: BRUSIM

³⁶ De definities van de onderzochte afnemerscategorieën zijn:

- Kleine afnemer: afnemer met een jaarverbruik van 600 kWh (piekuren).
- Mediane afnemer: Brusselse afnemer met een jaarverbruik van 2.036 kWh (piekuren).
- Gemiddeld gezin: afnemer met een jaarverbruik van 1.600 kWh (piekuren) + 1.900 kWh (daluren).
- Grote verbruiker: afnemer met een jaarverbruik van 3.600 kWh (piekuren) + 3.900 kWh (daluren).

Onderstaande tabel geeft de evolutie weer van het aantal aanbiedingen waarmee de verbruiker kan besparen op zijn jaarfactuur in vergelijking met de standaardleverancier ("vrijheidsgraad")³⁷.

Tabel 13 Evolutie van de vrijheidsgraad gas

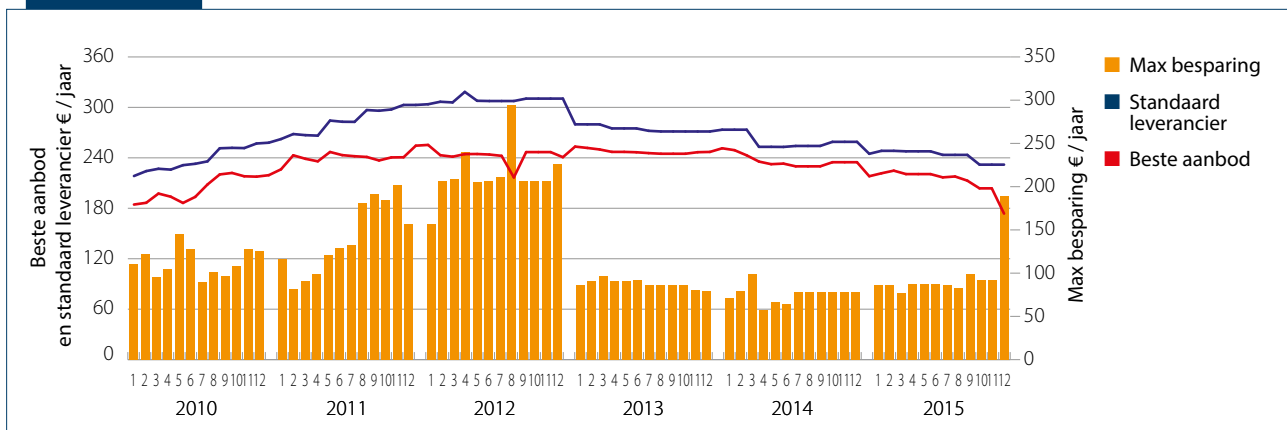
	Kleine verbruiker	Mediane verbruiker	Grote verbruiker
2015	9	10	10
2014	11	11	11
2013	8	9	9
2012	9	9	9

Bron: BRUSIM

Deze vrijheidsgraad is gemiddeld met 12% gedaald tussen 2014 en 2015 en dit voor alle verbruiksklassen.

Onderstaande grafiek geeft de evolutie weer van de jaarfactuur voor een mediane afnemer (12.728 kWh) die nog steeds wordt bevoorrad door de standaardleverancier en van de goedkoopste aanbieding op de markt.

Figuur 17 Evolutie jaarfactuur gas van een mediane Brusselse afnemer - 12.728 kWh

Bron: BRUSIM

In december 2015 bedroeg de winst die een mediane afnemer die door de standaardleverancier wordt bevoorrad kon realiseren door een contract met een andere leverancier te ondertekenen maximaal € 89.

Evolutie van het sociaal tarief voor gas

Net als voor elektriciteit legt de federale regulator een sociaal gastarief vast per periode van 6 maanden. Aangezien de btw voor gas niet gewijzigd is, blijft het tarief dat in september

werd gepubliceerd onveranderd ten opzichte van dat van augustus, dat 2,7% lager ligt dan dat van juli.

Tabel 14 Evolutie van het specifiek sociaal tarief berekend door de federale regulator voor gas

	08/2014 - 01/2015	02/2015 - 07/2015	08/2015 - 12/2015	09/15 - 12/2015
Normaal tarief (c€/kWh)	4,273	3,925	3,818	3,818

Bron: BRUGEL/CREG

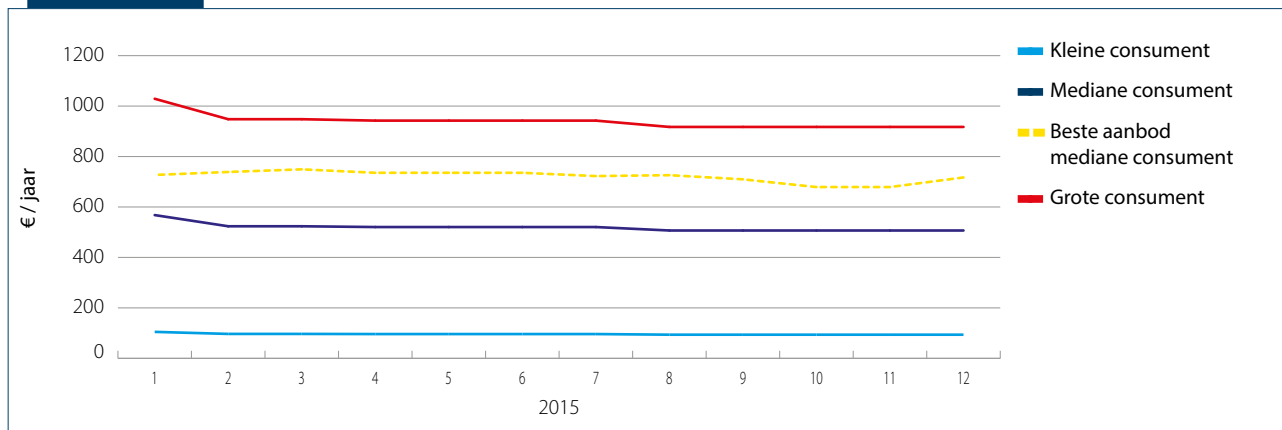
³⁷ De "Kleine verbruiker" stemt overeen met de klant van wie het jaarverbruik 2.326 kWh bedraagt. De "Mediane verbruiker" met de klant van wie het jaarverbruik 12.728 kWh bedraagt. De "Grote verbruiker" stemt overeen met de klant van wie het jaarverbruik 23.260 kWh bedraagt.

De onderstaande grafiek vergelijkt het sociaal tarief voor alle verbruikerstypes en het beste aanbod voor de mediane klant. Anders dan voor de voor elektriciteit, blijft het verschil tussen

de kostprijs van het sociaal tarief en het voordeligste aanbod stabiel ten opzichte van het voorgaande jaar, met 42% in december 2015 terwijl het 40% bedroeg in december 2014.

Figuur 18

Evolutie van de jaarlijkse kostprijs van het sociaal tarief voor meerdere verbruikerstypes - gas

Bron: BRUSIM

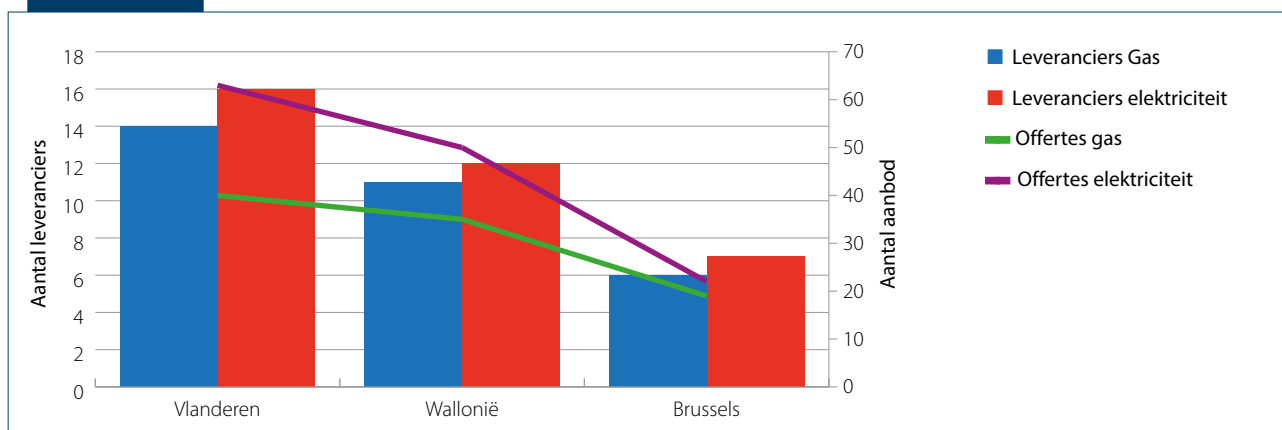
3.3.3 Concurrentie in de huishoudelijke markt

De CREG publiceert elke maand een overzicht van de energieprijzen die door de leveranciers worden voorgesteld in de 3 Gewesten van het land. Als we een interregionale vergelijking maken, stellen we in de onderstaande grafiek vast dat zowel het aantal actieve leveranciers in het huishoudelijke segment als het totale aantal aanbiedingen voor de huishoudelijke klanten (en dit zowel voor gas als voor elektriciteit) duidelijk lager liggen in Brussel dan in de twee andere Gewesten.

Overigens, wat de energieprijzen betreft, stellen de leveranciers de voordeligste aanbiedingen voor op de Brusselse markt voor elektriciteit (€ 169 voor een verbruik van 3500 kWh/jaar tegenover € 214 en € 218 in de 2 andere Gewesten) terwijl dit voor gas omgekeerd is; het goedkoopste Brusselse aanbod is € 486 voor een verbruik van 23.260 kWh/jaar tegenover € 454 in Vlaanderen en Wallonië, waarbij de meeste aanbiedingen worden voorgesteld door leveranciers die niet actief zijn in het BHG.

Figuur 19

Interregionale vergelijking van de concurrentie op de huishoudelijke markt

Bron: CREG

3.4 Analyse van de evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijzen voor de professionele klanten

Sinds 2013 voert BRUGEL een studie uit³⁸ om de evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijzen (en hun componenten) voor de professionele klanten voor te stellen (AMR en MMR). Ze werd mogelijk gemaakt dankzij de medewerking van de

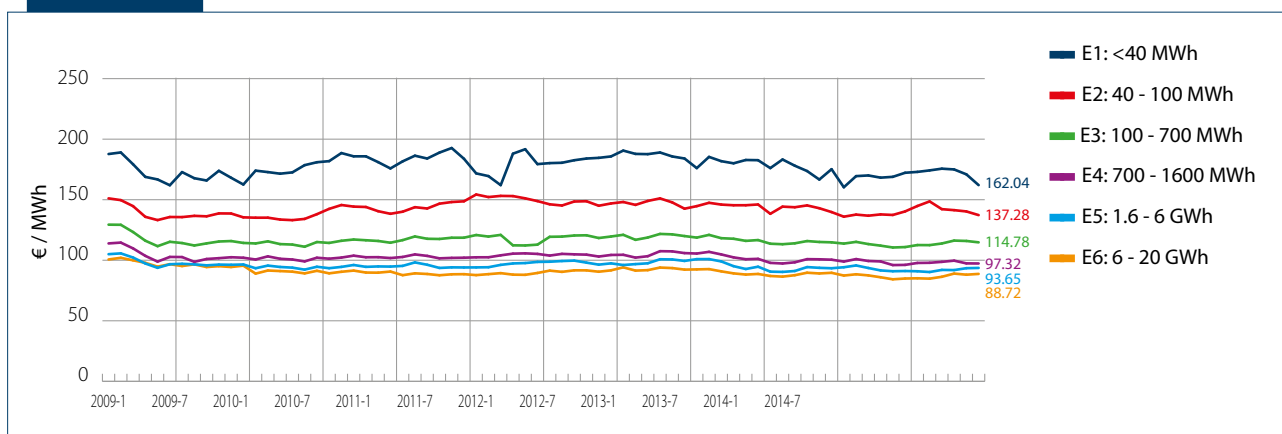
energieleveranciers die ons de informatie betreffende de facturen die ze voor hun klanten hebben opgesteld in samengevoegde vorm hebben bezorgd. Het boekjaar 2015 had betrekking op het jaar 2014.

3.4.1 Elektriciteit

De evolutie van de prijs all-in voor elektriciteit (totaal gefactureerd in €/MWh excl. btw) voor de verschillende verbruiksklassen is opgenomen in de onderstaande figuur.

Figuur 20

Evolutie van de prijs elektriciteit all-in - Professionnellen AMR en MMR

Bron: BRUGEL

Van januari 2009 (referentiemaand voor de vergelijkingen) tot december 2014 (de laatste maand die in deze studie is opgenomen), zien we een daling van 9,1% naar 14,5% naargelang van de verbruiksklasse. Deze daling is het gevolg

van een daling van de energiecomponent en de taksen; ze wordt echter afgezwakt door een stijging van de transmissietarieven en de bijdrage hernieuwbare energie.

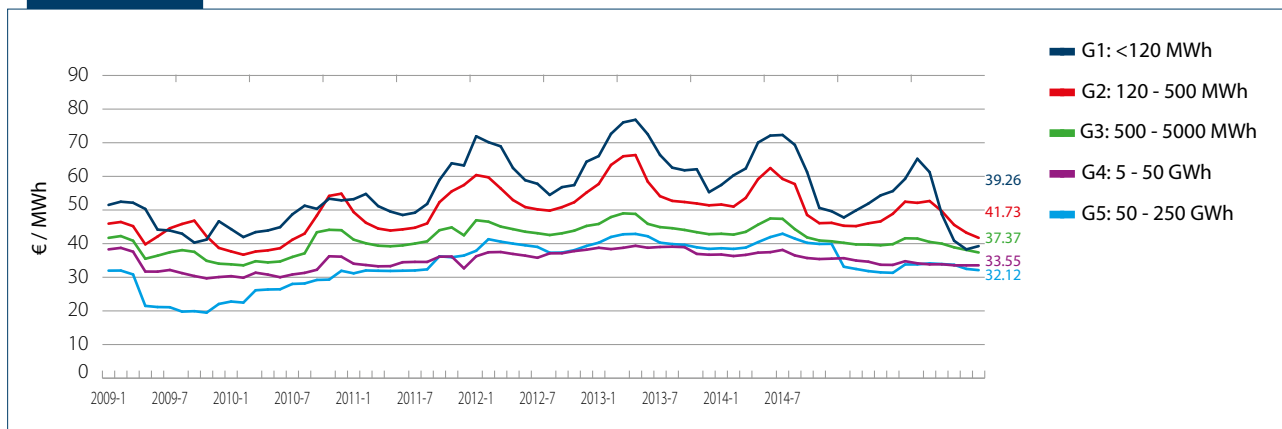
³⁸ <http://www.BRUGEL.be/Files/media/SIG/547c4981b740c.pdf>

3.4.2 Gas

Dezelfde gegevens voor de factuur all in voor gas hieronder:

Figuur 21

Evolutie van de prijs all-in - Professionnelen AMR en MMR

Bron: BRUGEL

Tussen de twee referentiedatum, namelijk januari 2009 en december 2014, is de prijs per MWh aardgas voor alle verbruiksklassen gedaald van 9,2% voor de klasse G2 tot 23,8% voor de klasse G1.

4 De distributietarieven

4.1 Reguleringskader

Sinds 1 juli 2014 is BRUGEL bevoegd voor de tarifiering van de elektriciteits- en gasdistributie in het Brussels Gewest. Ter herinnering, deze bevoegdheid werd officieel overgedragen door de Brusselse ordonnantie van 8 mei 2014.

Er werd een werkgroep opgericht met de 4 Belgische regulatoren. In 2015 werden er 3 vergaderingen georganiseerd. In het kader van de overname van de tariefbevoegdheid door de Gewesten is het immers belangrijk om informatie over de tariefproblematiek te blijven uitwisselen. We benadrukken dat de doelstellingen en visies van de verschillende regulatoren kunnen verschillen en dat elke regulator volledig onafhankelijk blijft in zijn beslissingen inzake deze bevoegdheid.

De belangrijkste thema's die werden besproken, hadden betrekking op: uitwisseling van informatie over de communicatie om de implementatie van bepaalde tariefparameters te vergemakkelijken (federale bijdrage), het standpunt van de regulatoren betreffende bepaalde beroepen aangaande goedkeuringsprocessen voor de tarieven en het beheer van de saldi in de verschillende Gewesten, bespreking van de onderwerping van de intercommunales aan de vennootschapsbelasting, de toegepaste methodologieën voor de doorrekening van de transmissietarieven door de netbeheerder, de vereiste wetswijzigingen en verbetering van de tariefbeslissingen en het beheer van de programma's voor de vergelijking van de tarieven.

4.2 Belangrijkste activiteiten in 2015

4.2.1 De tariefaanpassingen

In de loop van de regulatoire periode voorzien de ordonnanties de automatische aanpassing van de distributietarieven na de inwerkingtreding van een nieuwe toeslag of belasting, evenals de jaarlijkse indexering van de bedragen van de wegnisretributies. Bovendien geeft elke aanpassing van de transmissietarieven aanleiding tot een wijziging van de tarieven voor de doorrekening van deze transmissiekosten door de distributienetbeheerder.

Net als vorig jaar herhaalt BRUGEL haar voorstel om de ordonnantie te wijzigen opdat elke tariefaanpassing niet meer onmiddellijk zou ingaan, maar binnen een redelijke termijn zou worden geïmplementeerd om de gehele facturatieketen zo efficiënt mogelijk te maken en de netbeheerder en de leveranciers toe te laten hun (administratieve en beheers) processen aan te passen. Deze redelijke termijn zou bijvoorbeeld een minimum van 3 maanden zijn voor aanpassingen aan de distributietarieven.

In het huidige tarifieringssysteem voor de distributiekosten legt de ordonnantie de toepassing van een nieuwe toeslag op. De onmiddellijke toepassing van bepaalde maatregelen laat niet alleen de regulator, maar ook de leveranciers slechts een beperkte marge voor de implementatie ervan.

Bovendien kan het principe van de niet-terugwerkende kracht van de tarieven niet worden gegarandeerd bij een onmiddellijke toepassing van een nieuwe toeslag.

Zoals trouwens werd benadrukt in deel 1 - Evolutie van de prijzen, moeten we ook herinneren aan het negatieve effect van de verhoging van de btw op elektriciteit van 6% naar 21%.

Op het niveau van de tarieven voor de doorrekening en de transmissietarieven hebben in 2015 twee aanpassingen plaatsgevonden. De eerste in januari³⁹ 2015 om rekening te houden met de transmissietarieven en de federale bijdrage die van toepassing was in 2015. In februari 2015 werden de transmissietarieven opnieuw aangepast⁴⁰ om rekening te

³⁹ Beslissing 22 - http://www.brugel.be/Files/media/tableaux/tarifs_jan15/Beslissing22.pdf

⁴⁰ Beslissing 23 - <http://www.brugel.be/Files/media/DECISION/Beslissing-23.pdf>

houden met de openbare dienstverplichtingen met het oog op de financiering van de strategische reserve.

Vennootschapsbelasting

De programmawet van 19 december 2014 heeft artikel 180, 1°, van het Wetboek van de Inkomstenbelastingen (WIB), dat de intercommunales uitdrukkelijk uitsloot van de toepassing van de Vennootschapsbelasting (VenB), opgeheven. Bijgevolg en in overeenstemming met de Brusselse ordonnanties en de tariefmethodologieën, heeft de netbeheerder de distributietarieven moeten aanpassen om deze nieuwe toeslag erin op te nemen.

BRUGEL heeft deze tariefwijzigingen goedgekeurd⁴¹ op 20 februari 2015.

Deze maatregel van de federale regering heeft een directe impact op de Brusselse tariefbudgetten: het globale budget (elektriciteit en gas) is met 5,5% gestegen ten opzichte van het budget dat oorspronkelijk was voorzien voor 2015. Ter herinnering, dit globale budget lag aanzienlijk lager (10,5%) dan het laatste goedgekeurde tariefbudget (2012).

Op 26 februari heeft BRUGEL een persbericht gepubliceerd⁴² waarin wordt meegedeeld dat de daling van de distributietarieven voor gas en elektriciteit voor de periode 2015-2019 grotendeels teniet werd gedaan door de weerslag van de vennootschapsbelasting op de consumenten.

4.2.2 Controle van de regulatoire saldi 2013 - 2014

In overeenstemming met de toepassing van artikel 5.2 van de tariefmethodologie betreffende het beheer en de bestemming van de regulatoire saldi voor 2013 en 2014, heeft BRUGEL de⁴³ regulatoire saldi voor de boekjaren 2013 en 2014 gecontroleerd.

Naast de goedkeuring van de tarieven strekt de tariefbevoegdheid zich inderdaad ook uit tot de jaarlijkse ex-postcontrole van de rekeningen van de distributienetbeheerder.

Elk jaar van de regulatoire periode gaat de regulator over tot de controle van de bedrijfskosten, de gerealiseerde investeringen en de volumes gedistribueerde energie die hebben bijgedragen tot de bepaling van het geraamde budget en uiteindelijk tot de bepaling van de distributietarieven.

Ter herinnering, de tarieven van de distributienetbeheerder worden enerzijds bepaald op basis van een totaal inkomen en anderzijds op basis van de geraamde volumes voor de gehele duur van de regulatoire periode. Deze initiële periode van 4 jaar (2009 tot 2012) werd door de CREG verlengd voor de jaren 2013 en 2014. De regulatoire saldi worden bepaald als zijnde het vastgestelde verschil, voor elk van de jaren van de regulatoire periode, tussen enerzijds, de geraamde kosten die zijn opgenomen in het goedgekeurde budget en de reële gerapporteerde kosten, en anderzijds de geraamde inkomsten, die zijn opgenomen in het goedgekeurde budget en de geregistreerde inkomsten.

Na de verwerping van bepaalde kosten door BRUGEL, bedraagt het totale bedrag van de gecumuleerde (niet-beheersbare) saldi van 2009 tot 2014 ongeveer 111,5 M€ voor elektriciteit en 61,5 M€ voor gas. Deze saldi worden toegewezen aan een intern Tariefreguleringsfonds van SIBELGA, zoals de tariefmethodologie voorziet. Deze saldi zullen gedeeltelijk worden gebruikt voor niet-beheersbare projecten (project SMARTRIAS, IT-ontwikkeling in verband met de slimme meters, versnelde afschrijving van de mechanische elektriciteitsmeters, ...) maar ook worden gereserveerd voor toekomstige projecten (bv. plaatsing van de elektronische en/of intelligente meters, conversie van arm naar rijk gas,...).

De gecumuleerde saldi 2009-2014 met betrekking tot de beheersbare kosten bedragen overigens 27 M€ voor elektriciteit en 29 M€ voor gas. Deze saldi worden integraal toegerekend aan het boekhoudkundig resultaat van de netbeheerder.

⁴¹ Beslissing 23 - <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/574d45912dc26.pdf>

⁴² Persbericht: <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/54eef1b1f90a.pdf>

⁴³ Beslissing 25 - <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/55f68c10ce959.pdf>
Beslissing 26 - <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/55f68aff6b8e6.pdf>

Voor 2015 zouden de regulatoire saldi nog positief moeten zijn. De billijke vergoeding van de netbeheerder is hangt immers voornamelijk af van het OLO-rendement op 10 jaar. Dat ligt aanzienlijk lager dan de prognoses voor 2015⁴⁴.

Vertrouwelijkheid van gegevens

Als regulator is BRUGEL wettelijk verplicht⁴⁵ al haar beslissingen te publiceren maar de commercieel gevoelige informatie vertrouwelijk te behandelen. Die aspecten gelden voor alle kernactiviteiten van BRUGEL maar meer specifiek in het domein van de tarieven. BRUGEL moet ook afhankelijk van elk type gegevens waarover het beschikt het vertrouwelijke karakter van de informatie bepalen.

BRUGEL was de eerste gewestelijke regulator die beslissingen nam op het vlak van de tariefsaldi. In dat opzicht benadrukt BRUGEL het belang van een eenvormige aanpak inzake transparantie en behandeling van de tariefinformatie in de verschillende Gewesten. BRUGEL is er voorstander van dat alle marktspelers globaal toegang hebben tot hetzelfde niveau van informatie.

4.2.3 Studie over de progressieve tarifiering

De ordonnantie van 8 mei 2014 stelt een progressief tarief elektriciteit in voor de huishoudelijke afnemers in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG), waarvoor BRUGEL de methodologie vastlegt. In overeenstemming met deze ordonnantie heeft BRUGEL in haar tariefmethodologie een model voorgesteld voor de installatie van een dergelijk mechanisme.

Op verzoek van de minister heeft BRUGEL een studie uitgevoerd⁴⁶ betreffende de invoering van een progressieve tarifiering voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Die studie moest enerzijds de sociaaleconomische en milieu-impact van de maatregel evalueren en anderzijds een technisch-economische analyse maken van het model dat BRUGEL voorstelt in haar methodologie.

Voor deze studie werden verschillende marktspelers geraadpleegd (energieleveranciers, netbeheerder, OCMW, verbruikersvereniging, Hydrobru,...) en op 1 oktober 2015 werd een presentatie van de resultaten georganiseerd.

Het is in de eerste plaats belangrijk eraan te herinneren dat de tariefbevoegdheid van BRUGEL beperkt is tot de distributietarieven en dat de progressiviteit slechts op dit beperkte gedeelte van de elektriciteitsfactuur kon worden toegepast.

Deze studie heeft meer bepaald aangetoond dat de progressieve tarifiering niet beantwoordt aan de doelstelling tot herverdeling van de sociale kost van de energie en dit zelfs hoewel bijna 80% van de huishoudelijke afnemers er voordeel bij zouden hebben en 20 % eraan zouden bijdragen: dit onevenwicht tussen de twee categorieën kan op zich al vragen oproepen over de sociale gelijkheid. Er werd ook vastgesteld dat de potentiële bijdragers niet alleen in de categorie met het hoogste inkomens zitten.

De progressieve tarifiering zou overigens het totale residentiële elektriciteitsverbruik slechts marginaal beïnvloeden, waardoor de verwachte milieu-impact verwaarloosbaar zou zijn.

Hoewel de implementatiekosten relatief redelijk zijn, werd duidelijk aangetoond dat het voorgestelde model praktisch niet toepasbaar is. BRUGEL vindt overigens dat deze operationele beperkingen en het aanzienlijke risico van beroep op zich volstaan om het niet implementeren van de maatregel te rechtvaardigen.

Op basis van deze studie is BRUGEL, overwegende dat de onderliggende doelstellingen niet op een bevredigende manier kunnen worden bereikt, geen voorstander van de invoering van de progressieve tarifiering voor elektriciteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zoals ze door de ordonnantie wordt georganiseerd.

⁴⁴ Op basis van de dagelijkse gegevens gepubliceerd door de Nationale bank bedraagt de waarde 0,8602 in 2015.

⁴⁵ Met name de richtlijnen 2009/72/EG en 2009/73/EG.

⁴⁶ Studie 10 van Brugel: <http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/565da364ecb28.pdf>

In haar zitting van 26 november 2015 heeft de Regering beslist om deze maatregel te schrappen. De bepalingen betreffende de progressieve tarifiering zouden zo snel mogelijk uit de Brusselse wetgeving moeten worden verwijderd.

De Regering overweegt overigens om in 2016 de mogelijkheden te onderzoeken om bepaalde bestaande systemen aan te passen om de energieverbruikers een efficiënte bescherming te blijven bieden en de onderliggende economische en milieudoelstellingen te bereiken.

4.2.4 Transversale analyses

De tariefbevoegdheid stelt BRUGEL in staat om een transversale, efficiënte en volledige controle uit te voeren die toelaat om de tariefgegevens (tariefvoorstellen en ex-post controle) te vergelijken en te harmoniseren met de informatie die in de investeringsplannen en de programma's van de openbare dienststopdrachten worden doorgegeven.

4.2.4.1 Op het niveau van de investeringsplannen

Het geheel van de kosten (investeringsplannen en exploitatie) van de distributienetbeheerder is onderworpen aan de controle van BRUGEL. Bij de goedkeuring van het tariefvoorstel voor de periode 2015-2019, heeft BRUGEL een globale budgettaire enveloppe goedgekeurd die de tarieven moet dekken.

BRUGEL heeft gecontroleerd⁴⁷ of de investeringen voor 2016 die zijn vermeld in het investeringsplan 2016-2020 coherent zijn met de tariefvoorstellen. Dit was een eerste oefening om de investeringsplannen en de tarieven te vergelijken. Door de verdeling van de bevoegdheden tussen de federale regulator en de gewestelijke regulatoren was een zo gedetailleerde aanvullende analyse tot op heden niet mogelijk.

Dankzij deze oefening kon ook de mogelijkheid worden overwogen om de investeringsplannen uit te breiden tot de warmtekrachtkoppelingssystemen en IT- of telecommunicatiesystemen.

In overeenstemming met de tariefmethodologieën zal BRUGEL nadenken over de invoering van een bevorderende regulering in de loop van de regulatoire periode 2015-2019.

In overleg met de distributienetbeheerder zal BRUGEL geleidelijk indicatoren ontwikkelen, meer bepaald op basis van de analyse en de opvolging van de investeringsplannen en het verslag over de kwaliteit. Er kunnen zich echter bepaalde operationele moeilijkheden voordoen vanwege de relatief restrictieve bepalingen van de ordonnantie inzake de implementatie van bepaalde vergelijkingstechnieken.

Vanaf 2016 zal BRUGEL geleidelijk stappen ondernemen om tariefwijzigingen aan te brengen, hetzij in de loop van de huidige, hetzij in de loop van de volgende regelgevingsperiode. Het doel hiervan is de optimale en billijke tarifieringsmechanismen voor alle Brusselaars te verbeteren.

Afhankelijk van het marktmodel dat zal worden gekozen en de diverse (Brusselse en Europese) reglementaire verplichtingen, zal een speciale aandacht worden besteed aan de tarieven voor de oplaadpunten voor elektrische voertuigen. De activiteiten in verband met het vraagzijdebeheer (flexibiliteit, opslag,...) zullen eveneens met de markspelers worden besproken om de verbruikers optimale tarieven te laten genieten.

De evolutie van de markt (flexibiliteit, smartmetering,...) en de economische omstandigheden (laag OLO-rendement) zijn opportuniteiten om bepaalde aspecten van het huidige reguleringsmodel in het Brussels Gewest te hervormen.

4.2.4.2 Op het niveau van de openbare dienststopdrachten

Net als voor de investeringsplannen heeft BRUGEL ook de coherentie⁴⁸ van het programma voor de openbare dienststopdrachten voor 2016 met de tariefvoorstellen elektriciteit en gas geanalyseerd. De vastgestelde afwijkingen zijn onder meer het gevolg van een actualisering van bepaalde parameters (aantal beschermde afnemers, verbruik openbare verlichting, aankoopprijs energie,...). BRUGEL heeft niettemin benadrukt dat het geraamde budget getuigde van een grote voorzichtigheid en dat een betere evaluatie van bepaalde parameters wenselijk was.

⁴⁷ Zie advies 218 van BRUGEL van 27 november 2015
<http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/56712a2ac005e.pdf>

⁴⁸ Zie beslissing 217 betreffende het programma van de openbare dienststopdrachten 2016 van SIBELGA
<http://www.brugel.be/Files/media/SIGI/56712aa2a08a7.pdf>

4.2.5 Opvolging van de beroepen

BRUGEL pleit voor een stabiel regulerend kader en voor rechtszekerheid. Voor de tariefbeslissingen (methodologieën, beslissingen tot goedkeuring,...) vermeldt de ordonnantie dat bij elk geschil beroep kan worden aangetekend bij het Hof van Beroep te Brussel.

BRUGEL bevestigt haar wil om elke toepassing met terugwerkende kracht van de tarieven te vermijden. De tariefmethodologieën voorzien overigens een procedure na annulatie of opschorting van een tariefbeslissing van BRUGEL. Die procedure zou echter niet kunnen gevolgd worden door het Hof en het risico van annulatie van de tarieven zou gevolgen kunnen hebben voor alle Brusselse gebruikers.

De beroepen tegen de tariefbeslissingen zouden het huidige marktmodel eveneens kunnen wijzigen, met meer bepaald het risico dat op termijn verschillende marktmodellen bestaan in de drie Gewesten van het land.

Beroep tegen de tariefmethodologie elektriciteit

Voor beslissing 16 betreffende de tariefmethodologie elektriciteit werd een verzoek tot nietigverklaring ingediend bij het Hof van Beroep van Brussel. Er wordt BRUGEL verweten dat het in haar tariefmethodologie het principe van de compensatie op de gridfee voor installaties met een vermogen van minder dan 5 kVA heeft afgeschaft.

De inleidende zitting vond plaats op 9 oktober 2014, de pleidooien zijn voorzien voor 2018.

Beroep tegen de tariefbeslissingen elektriciteit en gas.

Het beroep heeft betrekking op de annulatie van de beslissingen 20 en 21 van BRUGEL betreffende de aanvaarding van de aangepaste tariefvoorstellen voor gas en elektriciteit van SIBELGA van 12 december 2014.

De geformuleerde bezwaren betreffen voornamelijk het feit dat er geen rekening wordt gehouden met de factureringskosten en dat de onbetaalde bedragen door de distributienetbeheerder betaald moeten worden. In het

huidige marktmodel dragen de leveranciers de volledige kosten en lasten voor de facturering van de distributietarieven. Op 28 april 2016 heeft het Hof van Beroep te Brussel zijn beslissing bekendgemaakt. Het Hof heeft geoordeeld dat het ingediende verzoek om nietigverklaring ontvankelijk maar niet gegrond was. Bij de tariefbeslissingen zijn geen substantiële onregelmatigheden gebeurd en alle handelingen zijn op een wettelijke en voldoende gemotiveerde manier uitgevoerd.

BRUGEL herinnert eraan dat het heeft gehandeld met het oog op een evenwichtige behartiging van de belangen van alle spelers op de markt en dat het daarbij de principes van transparantie, non-discriminatie en kostenreflectiviteit heeft gerespecteerd. De bestreden besluiten hebben dus geleid tot de verdere toepassing van een marktmodel dat door de wetgever is ingevoerd.

4.2.6 Klachten over de tarieven

In 2015 werden vier klachten over de distributietarieven geregistreerd.

De analyse van de Ordonnantie “electriciteit” toont echter aan dat de bevoegdheden van de geschillendienst⁴⁹ niet toelaten om uitspraak te doen over de correcte toepassing van de distributietarieven. BRUGEL kan deze klachten echter wel behandelen op grond van artikel 30bis, dat bepaalt dat BRUGEL belast is met⁵⁰ het onderzoek van de aangerekende prijzen aan de eindklanten en dit met inbegrip van de klachten van de huishoudelijke klanten.

BRUGEL stelt voor dat de ordonnantie in de toekomst voorziet om de tariefaspecten duidelijk uit te breiden tot de geschillendienst.

⁴⁹ Zie artikel 30novies.

⁵⁰ Zie 30bis §2.

4.3 De distributietarieven 2015-2016

4.3.1 Distributie van elektriciteit

De onderstaande grafiek toont de uitsplitsing van de distributietarieven elektriciteit.

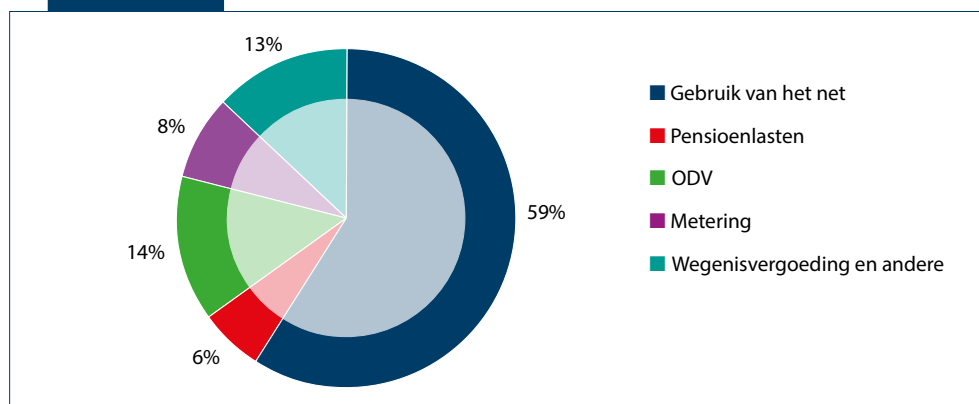
Met ongeveer 60% van de distributietarieven is de post

“netgebruik” de belangrijkste van het gedeelte distributie.

De metering- en tellingactiviteit vertegenwoordigt 8% van het gedeelte distributie. De post telling is de enige vaste post van de distributietarieven elektriciteit.

Figuur 22

Uitsplitsing distributietarief - Elektriciteit- 2036 kWh - December 2015

Bron: BRUSIM

Evolutie distributietarieven – Elektriciteit 2036 kWh jaarlijks

In euro excl. btw	2014	januari 2015	februari-december 2015	2016
Gebruik van het net	107	95	95	100
Niet-gekapitaliseerde pensioenen	11	9	9	9
ODV	22	22	22	23
Meting	8	13	13	12
Wegenisretributie en dergelijke (VenB,...)	13	14	21	21
	162	153	161	166

In januari 2015 was voor een huishoudelijke afnemer van 2036 kWh een vermindering van 5,4% aangekondigd. Vanaf februari 2015 en ingevolge de invoering van de vennootschapsbelasting voor de intercommunales, werd de aangekondigde vermindering globaal geannuleerd om terug te keren naar het niveau van 2014. In 2016 stijgen de distributietarieven voor de mediane Brusselse afnemer met 5 euro ten opzichte van 2015 (+3,4%).

Hetzelfde wordt vastgesteld voor een verbruiker met een jaarlijkse meteropneming en een meter met tweevoudig uurtarief.

Evolutie distributietarieven - Elektriciteit 1600 kWh + 1900 kWh jaarlijks

In euro excl. btw	2014	januari 2015	februari-december 2015	2016
Gebruik van het net	143	128	128	135
Niet-gekapitaliseerde pensioenen	19	16	16	15
ODV	38	39	39	40
Meting	8	13	13	12
Wegenisretributie en dergelijke (VenB,...)	23	24	36	37
	231	219	231	239

Het gedeelte voor de doorrekening van de kosten voor het gebruik van het transmissienet is niet geïntegreerd. Dit tarief voor het gebruik van het transmissienet vergoedt de kosten in verband met het gebruik van het transmissienet,

inclusief de federale bijdragen en de andere toeslagen die op de transmissiekosten worden toegepast. In het Brussels Gewest is het tarief voor de facturering van de kosten voor het gebruik van het transmissienet identiek voor alle verbruikers.

Evolutie tarieven doorrekening gedeelte transmissie - Elektriciteit 2036 kWh jaarlijks

In € excl. btw	2014	2015	2016	Δ 2014/2015	Δ 2015/2016
Transmissiekosten Elia	22,01	21,93	22,36	-0,37 %	1,96 %
Toeslagen Elia	8,30	9,81	10,12	18,17 %	3,17 %
Federale bijdrage	5,20	5,37	6,27	3,17 %	16,79 %
	35,52	37,11	38,75		

Evolutie tarieven doorrekening gedeelte transmissie - Elektriciteit 3500 kWh jaarlijks

In € excl. btw	2014	2015	2016	Δ 2014/2015	Δ 2015/2016
Transmissiekosten Elia	37,84	37,70	38,44	-0,37 %	1,96 %
Toeslagen Elia	14,27	16,86	17,40	18,17 %	3,17 %
Federale bijdrage	8,94	9,23	10,78	3,17 %	16,79 %
	61,05	63,79	66,61		

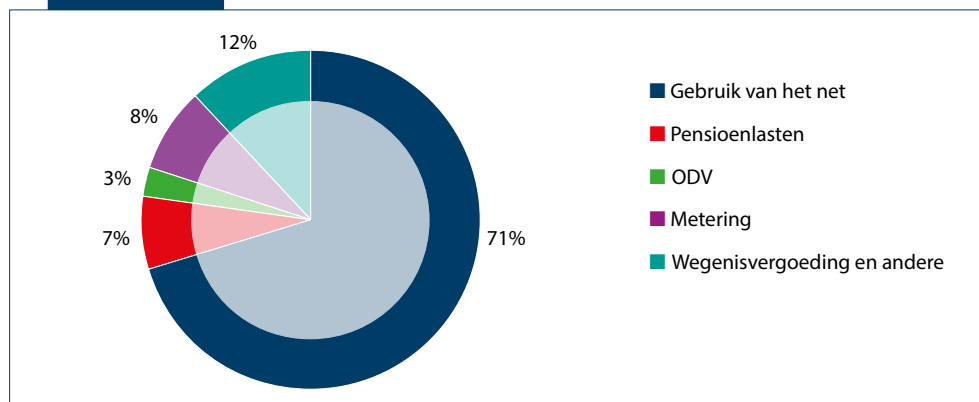
Voor elektriciteit betaalde een kleine professionele afnemer die 20.000 kWh verbruikt € 1464,05 excl. btw in 2015. In 2016 betaalde hij ongeveer 4,2% meer (ongeveer € 1.525 excl. btw).

4.3.2 Distributie gas

De onderstaande grafiek toont de uitsplitsing van de distributietarieven gas.

Figuur 23

Uitsplitsing distributietarief - Gas - 12.728 kWh - December 2015

Net als bij elektriciteit is de post "netgebruik" de belangrijkste van het gedeelte distributie (71%). De metering- en tellingactiviteit vertegenwoordigt eveneens 8%. De post telling is niet de enige vaste post van de distributietarieven gas. Er bestaat namelijk ook een vaste post op het niveau van

het netgebruik (€ 49,08 excl. btw voor een jaarlijks verbruik tussen 5001 en 150.000 kWh). Het totale vaste gedeelte van deze mediane Brusselse verbruiker bedraagt 30% van het totale bedrag van het gedeelte distributie.

Evolutie distributietarieven - Gas 12.728 kWh jaarlijks

In euro excl. btw	2014	januari 2015	februari-december 2015	2016
Gebruik van het net	167	149	149	156
Niet-gekapitaliseerde pensioenen	18	15	15	14
ODV	11	6	6	6
Meting	8	16	16	15
Wegenisretributie en dergelijke (VenB,...)	15	16	25	26
	219	201	211	218

De vennootschapsbelasting heeft de vermindering die in januari 2015 was voorzien geannuleerd, maar de tarieven 2015 zijn desondanks gedaald ten opzichte van 2014. In 2016 zijn de distributietarieven licht gestegen (3,4%) ten opzichte van 2015 voor dit verbruiksprofiel maar ze zijn niettemin van dezelfde orde als de tarieven die in 2014 werden toegepast. Een professionele afnemer die 300.000 kWh per jaar gebruikt, zal overigens zijn distributiekosten zien stijgen van ongeveer € 2724 in 2015 tot 2821,7 in 2016 (+3,6%). In 2014 bedroegen ze € 2745.

Controle van de distributietarieven

BRUGEL stelt vast dat momenteel geen enkele overheid de correcte naleving van de door de regulator goedgekeurde tarieven controleert. In 2016 zal BRUGEL een studie opstarten met een dubbel doel. Enerzijds wil BRUGEL controleren of de netbeheerder de goedgekeurde tarieven strikt toepast op de energieleveranciers. Anderzijds, om de verbruikers te garanderen dat de gefactureerde bedragen correct zijn, moet worden gecontroleerd of alle energieleveranciers de werkelijk door de netbeheerder gefactureerde bedragen doorrekenen aan hun klanten.

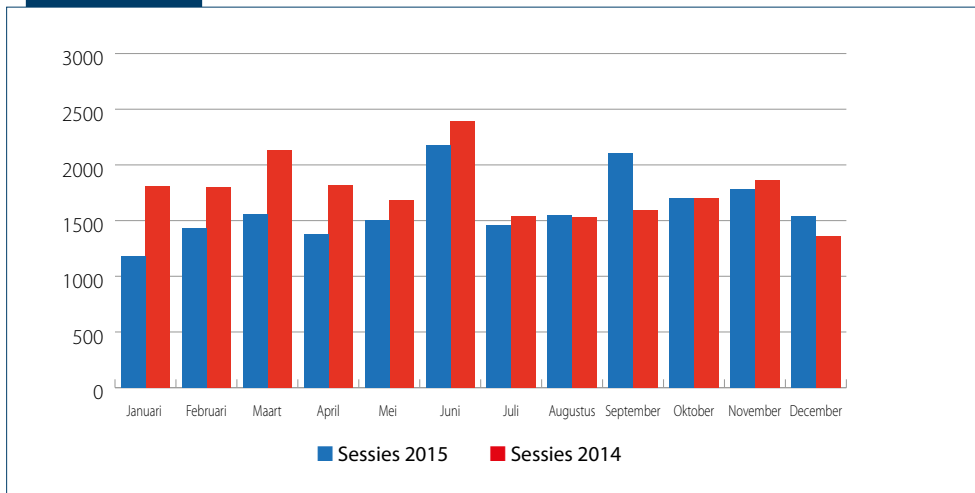
5 Activiteiten om de concurrentie te bevorderen

BRUGEL heeft in de loop van 2015 haar communicatieplan voortgezet⁵¹ om de gebruiker actiever te laten deelnemen aan de energiemarkt en de concurrentie te bevorderen via het gebruik van de tariefsimulator voor de huishoudelijke klanten en de kmo's, www.brusim.be, door een com-

municatiecampagne te voeren via het medium bushokjes en ook via de radio in mei en juni 2015. Ondanks deze campagne is het bezoekersaantal gemiddeld met 10% gedaald in 2015.

Figuur 24

Bezoekersstatistieken van de site BRUSIM (simulaties per maand)

Bron: BRUGEL

BRUGEL zet overigens haar project om de efficiëntie van BRUSIM te verhogen verder (meer bepaald met ontwikkelingen die toelaten om de hernieuwingscontracten te vergelijken⁵²)

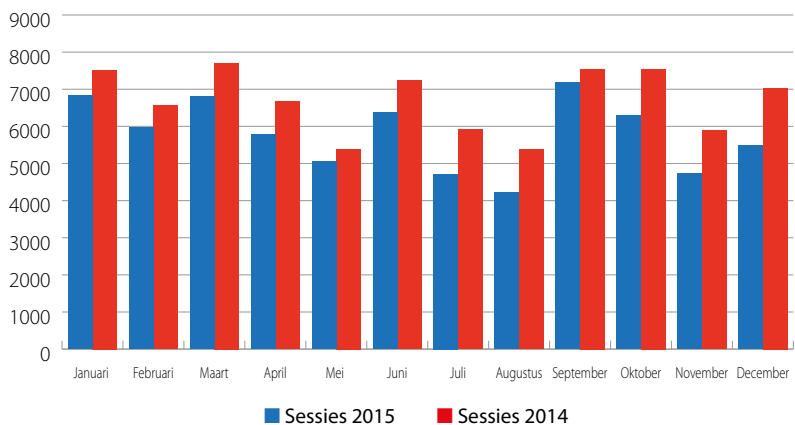
Een andere concurrentiedynamiek is de "paralelle" markt van de groepsaankopen van gas en elektriciteit, die sterk opgang maakt sinds de liberalisering van de energiemarkt; de deelnemende klanten die zich inschrijven voor de groepsaankoop profiteren van meer concurrentiële tarieven

dan wanneer ze hun contract met een energieleverancier individueel zouden onderhandelen. BRUGEL voert momenteel een analyse uit met het doel de werking van de groepsaankopen gas en elektriciteit te onderzoeken en na te gaan welke impact ze hebben op de energiemarkt.

Wat de algemene website van BRUGEL betreft, is het aantal bezoeken in 2015 eveneens gedaald met ongeveer 14% ten opzichte van 2014.

⁵¹ Communicatieplan voor de periode 2014-2017.

⁵² Contracten die werden hernieuwd en niet meer in de simulator zijn opgenomen.

Figuur 25*Bezoekersstatistieken van de site van BRUGEL (bezoeken per maand)*

Bron: BRUGEL

BRUGEL verstuurt nog steeds een newsletter met de laatste publicaties van de regulator. Eind 2015 ontvingen 2900⁵³ personen dit informatiebulletin, hetzij 3% minder dan eind 2014. De informatiebulletins die het meest succes kenden, waren de marktstatistieken en het observatorium van de prijzen, waarvan in 2014 ook een papieren versie werd behouden die naar de betrokken partijen werd gestuurd.

De regulator heeft verder deelgenomen aan evenementen en opleidingen voor verschillende doelgroepen, waaronder de prosumers, de meest kwetsbare klanten⁵⁴, de sociale en professionele spelers in de sector. Regelmatige contacten met de pers hebben de regulator in staat gesteld om nuttige boodschappen mee te delen aan de Brusselse energieverbruikers.

FRANÇAIS

NEDERLANDS

⁵³ 2624 Franstaligen en 276 Nederlandstaligen.

⁵⁴ In november 2011 heeft BRUGEL een conferentie georganiseerd over de bescherming van de huishoudelijke afnemers in het Brussels Parlement.

6 Conclusies

Het toezicht op de werking van de elektriciteits- en gasmarkt heeft de volgende belangrijke punten aan het licht gebracht:

- Hoewel het aantal actieve leveringspunten licht verschilt van jaar tot jaar, is het belangrijk op te merken dat het elektriciteitsverbruik nog met 1,9% is gedaald (tegenover een daling van 4,4% in 2014 ten opzichte van 2013) ten opzichte van 2014 terwijl het gasverbruik met 12,1% is gestegen (tegenover een daling van 23% in 2014). De stijging van het gasverbruik is toe te schrijven aan de minder gunstige weersomstandigheden in 2015 ten opzichte van 2014.
- De Brusselse energiemarkt blijft aantrekkelijk voor de leveranciers als we kijken naar de evolutie van het aantal toegekende vergunningen of het aantal actieve leveranciers. Het aantal spelers dat over een vergunning beschikt, bedraagt momenteel 34, van wie 23 over vergunningen voor de twee energietypes beschikken. In samenhang hiermee is het aantal leveranciers dat actief is op de Brusselse markt eveneens gestegen (25 tegenover 22 in 2014). Om de werking van de markt te verbeteren, werden voorstellen geformuleerd om het reglementair kader aan te passen om rekening te houden met de realiteit van de markt (de toekomst van de lokale levering en de procedure voor de toekenning van de vergunningen). In die geest en in het raam van haar opdrachten wil BRUGEL ook de opvolging van de activiteiten van de leveranciers verbeteren, met name op het vlak van het beheer van de vergunningen, de toegepaste algemene contractuele voorwaarden en de naleving van de doorrekening van de nettarieven, enz.
- De komst van nieuwe spelers en de dynamiek van sommigen onder hen hebben de marktaandelen in volume of in leveringspunten gewijzigd, hoewel deze evolutie de rangschikking in dalende volgorde van belangrijkheid van de marktaandelen van deze spelers nog niet aanzienlijk heeft veranderd. Deze evolutie heeft ook een impact op het percentage klanten dat van leverancier verandert. Dit percentage is gestegen, zowel voor elektriciteit als voor gas. Dat is vooral opvallend voor de huishoudelijk sector, waar het percentage bijna vijf keer hoger ligt dan in 2010 voor elektriciteit en in 2011 voor gas. Globaal blijft de professionele sector aanzienlijk hogere switchpercentages registreren dan de huishoudelijke sector.
- Het aantal beschikbare aanbiedingen op de Brusselse huishoudelijke markt is in de loop van 2015 uitgebreid en de concurrentie is verscherpt. Die economische omgeving is uitermate voordelig voor de gebruiker. Hij kan een keuze maken uit een ruimer aanbod zodat hij een financieel voordeel kan realiseren ten opzichte van het standaardaanbod. Het aantal aanbiedingen dat aan de Brusselse huishoudelijke afnemers wordt voorgesteld, is gestegen van 19 in 2014 tot 24 in 2015 voor elektriciteit en van 14 in 2014 tot 20 in 2015 voor gas. Maar hoewel het aantal aanbiedingen voor elektriciteit die klanten in staat stellen om te besparen op hun jaarfactuur ten opzichte van het aanbod van de standaardleverancier positief is gecorreleerd met deze stijging, is dat niet het geval voor gas, waar het aantal interessantere aanbiedingen dan het standaardaanbod stabiel blijft. De analyse van de prijzen toont aan dat voor elektriciteit, het gedeelte "commodity" dat de Brusselse gebruiker betaalt, globaal lager ligt dan in de rest van het land als we rekening houden met de groenestroombijdrage, terwijl de prijs voor gas identiek is in de 3 Gewesten.
- Op het vlak van de regels voor de marktwerking is BRUGEL de evolutie van de implementatie van een nieuwe MIG blijven volgen en vestigt het de aandacht van de overheid op de noodzaak om de geldende reglementering aan te passen om bepaalde marktoperaties mogelijk te maken (intelligente meters en valorisatie van de gedecentraliseerde producties, enz.). Voor de implementatie van de flexibiliteitsmarkt heeft BRUGEL bovendien een geheel van aanbevelingen opgesteld voor een regulerend kader, met name betreffende de reglementering van de functie van leverancier van energiediensten, het beheer van de meetactiviteit van de flexibiliteit door de DNB en de bescherming van de klanten, met name tegen de nadelen van het niet beschikken over de middelen om flexibiliteit aan te bieden.

De ontwikkeling van het elektriciteits- en gasnet werd op de twee volgende niveaus gecontroleerd:

• **De opportuniteit van de investeringsplannen voorgesteld door de netbeheerders en de kwaliteit van de energiedistributie:**

op basis van opportuniteitsanalyses heeft BRUGEL aan de Regering aanbevolen om de door de netbeheerders voorgestelde plannen goed te keuren omdat de ter goedkeuring voorgelegde plannen trachten een antwoord te bieden op de verbruiksbehoefte op deze netten en te voldoen aan de kwaliteitsindicatoren voor de energielevering volgens de geldende normen. Bovendien heeft SIBELGA, in antwoord op de richtlijn 2012/27/EU⁵⁵ die werd omgezet in artikel 25bis van de elektriciteitsordonnantie, de installatie van bijna 15.000 elektronische meters gepland van 2016 tot 2020. De zogenoemde "smart" functionaliteiten van dit type meter zullen echter niet worden geactiveerd en deze meters zullen bijgevolg als klassieke meters worden behandeld.

• **De uitoefening van de tariefbevoegdheid:** in 2015 heeft de aanpassing van de distributietarieven om rekening te houden met de vennootschapsbelasting voor de netbeheerder een belangrijke impact gehad voor de Brusselse verbruikers. Zo werden de tariefverlagingen die eind 2014 waren aangekondigd, door deze maatregel globaal geannuleerd.

In overeenstemming met de tariefmethodologieën heeft BRUGEL de regulatoire saldi voor 2013 en 2014 gecontroleerd. Het totale bedrag van de gecumuleerde (niet-beheersbare) saldi van 2009 tot 2014 bedraagt ongeveer 111,5 M€ voor elektriciteit en 61,5 M€ voor gas. Deze saldi worden toegewezen aan een intern Tariefreguleringsfonds van

SIBELGA. De gecumuleerde saldi 2009-2014 met betrekking tot de beheersbare kosten bedragen 27 M€ voor elektriciteit en 29 M€ voor gas. Deze saldi worden integraal toegerekend aan het boekhoudkundig resultaat van de netbeheerder.

Op basis van een gedetailleerde studie heeft BRUGEL zich gekant tegen de invoering van een progressieve tarifiering volgens de in de ordonnantie 'electriciteit' geplande modaliteiten. Die modaliteiten laten namelijk niet toe de beoogde doelstellingen te behalen voor de herverdeling van de energie-efficiëntie.

De Brusselse Regering heeft bevestigd dat deze maatregel zal worden afgeschaft.

De tariefbevoegdheid stelt BRUGEL in staat om een transversale, efficiënte en volledige controle uit te voeren die toelaat om de tariefgegevens (tariefvoorstellen en ex-post controle) te vergelijken en te harmoniseren met de informatie die in de investeringsplannen en de programma's van de openbare dienststopdrachten worden doorgegeven.

Er zal worden nagedacht over de evolutie van de energiemarkt met betrekking tot de reguleringsmodellen en andere in aanmerking te nemen tarifieringsmechanismen om in te spelen op de ontwikkeling van nieuwe activiteiten van de distributienetbeheerder. Zo moet met name een bijzondere aandacht worden besteed aan de installatie van oplaadpunten voor elektrische voertuigen en de markt van het vraagzijdebeheer (flexibiliteit, opslag,...).

Deze regulatoire periode zal bovendien ook toelaten om, in overleg met de marktspelers, de basis voor een efficiënte bevorderende regulering te definiëren.

⁵⁵ Deze richtlijn verplicht de lidstaten om vanaf 1 januari 2015 in alle nieuwe gebouwen en gebouwen waar ingrijpende renovatiewerken worden uitgevoerd, ervoor te zorgen "dat de eindafnemers tegen concurrerende prijzen de beschikking krijgen over individuele meters die hun actuele energieverbruik nauwkeurig weergeven en informatie geven over de feitelijke verbruikstijd".

DE BRUSSELSE REGULATOR VOOR ENERGIE

BRUGEL

Kunstlaan 46 bus 14

1000 Brussel

info@brugel.be

www.brugel.be